

[3710] – 304

M.S.W. (Semester – III) Examination, 2010
SOCIAL WORK (2008 Pattern)
FCW – IV : Family Life Education and Population Studies

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

Instructions : 1) Attempt all questions.
*2) Figures in **bracket** indicate marks.*

1. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
 - 1) Discuss three components of FLE i.e. knowledge, attitude and skills for family living in the context of quality of life.
 - 2) Define “Home Management”. Explain the importance of this area of FLE for adults (young adults, middle age and aging).
2. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
 - 1) Discuss in details steps in developing curriculum in family life education.
 - 2) Discuss the reliance of sexuality education for all age groups in the context of sexual health.
3. Answer **any two** of the following in **250** words **each** : **(20)**
 - 1) Define values and discuss different types of values required for healthy living.
 - 2) Prepare a FLE content plan for newly married couples.
 - 3) Discuss the causes of population growth and characteristics.
 - 4) ‘Responsible parenting education is important for all the parents in today's society’. Discuss.
4. Answer **any four** in **100** words **each** : **(20)**
 - 1) Objectives of sexuality education for HIV infected couples.
 - 2) Importance of time management training for school children.
 - 3) Communication skills of family life educator.
 - 4) “Knowledge of developmental stages is a must for family life educator” – explain.
 - 5) Explain use of role play in discussing communication in family.
 - 6) Merits and demerits of spacing methods of contraception.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

समाज कार्य

सूचना : 1) सर्व प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

2) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.

१. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : (२०)
 - १) कुटुंब जीवन शिक्षणातील तीन घटक-ज्ञान, दृष्टिकोन व कौशल्ये ह्या घटकांची जीवनाच्या गुणवत्तेच्या संदर्भात चर्चा करा.
 - २) गृहव्यवस्थापन ह्या संकल्पनेची व्याख्या द्या. ह्या घटकाचे तारुण्यावस्था, मध्यम वय व वृद्धावस्था ह्या तीनही अवस्थांमध्ये शिक्षण होणे का महत्वाचे आहे ह्याचे स्पष्टीकरण करा.
२. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : (२०)
 - १) कुटुंबजीवन शिक्षणाचा अभ्यासक्रम विकसित करण्याच्या सर्व पायऱ्यांची विस्तृत चर्चा करा.
 - २) सर्व वयोगटांच्या लैंगिक आरोग्यासाठी लैंगिक शिक्षणाचे महत्त्व सोदाहरण स्पष्ट करा.
३. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न प्रत्येकी २५० शब्दात लिहा : (२०)
 - १) “मूल्य ह्या” संकल्पनेची व्याख्या द्या. आरोग्यदायी जीवनासाठी आवश्यक असणाऱ्या विविध प्रकारच्या मूल्यांवर चर्चा करा.
 - २) नवविवाहित दांपत्यासाठी कुटुंब जीवन शिक्षणाचा सविस्तर आराखडा तयार करा.
 - ३) लोकसंख्या वाढीची कारणे लिहून, लोकसंख्येच्या वैशिष्ट्यांवर चर्चा करा.
 - ४) “जबाबदार पालकत्वाचे शिक्षण आजच्या समाजातील सर्व पालकांना देणे महत्वाचे आहे” चर्चा करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी १०० शब्दात लिहा : (२०)
 - १) एच आयव्ही बाधित पति-पत्नीसाठी लैंगिक शिक्षणाची उद्दिष्टे लिहा.
 - २) शालेय मुलांसाठी वेळेचे व्यवस्थापन प्रशिक्षणाचे महत्त्व.
 - ३) कुटुंब जीवन शिक्षण देणाऱ्या प्रशिक्षकाची कौशल्ये.
 - ४) “कुटुंब जीवन शिक्षण देणाऱ्या प्रशिक्षकाला वैकासिक टप्प्यांचे ज्ञान असणे महत्वाचे आहे” स्पष्टीकरण द्या.
 - ५) कौटुंबिक संवाद ह्या विषयावर चर्चा करताना भूमिका नाट्य ह्या माध्यमाचा उपयोग स्पष्ट करा.
 - ६) कुटुंब नियोजनाच्या तात्पुरत्या पद्धतींचे कायदे व तोटे लिहा.

[3710] – 206

M.S.W. (Sem. II) Examination, 2010
SOCIAL WORK (2008 Pattern)
MPSW – I : The Field of Medical and Psychiatric Social work

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B.: 1) All questions are compulsory.
2) Figures in bracket indicate marks.

- I. Answer **any one** in **500** words. (20)
- 1) Write in detail evolution and present practice of medical social work in west and in India and functions of medical social workers.
 - 2) Discuss in detail medical social worker's role in Gyneac department of general hospital.
- II. Answer **any one** in **500** words. (20)
- 1) Discuss in detail the need for counsellors in schools.
 - 2) Write elaborately the role of social worker in mental hospital.
- III. Answer **any two** in **250** words. (20)
- 1) Functions of social worker in blood bank.
 - 2) Day care centre for recovered mentally ill.
 - 3) Sheltered workshop.
 - 4) Importance of networking in field practice.
- IV. Answer **any four** in **100** words. (20)
- 1) Eye bank
 - 2) Skills in medical and psychiatric social work practice
 - 3) Importance of wardrounds
 - 4) Health camp
 - 5) The need of social worker in an industry
 - 6) Residential care centre for mentally challenged.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
२) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
३) मूळ इंग्रजी प्रश्न पाहून उत्तर लिहावे.

१. खालीलपैकी एकाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : (२०)
- १) वैद्यकीय समाजकार्याची पाश्चिमात्य राष्ट्रांतील व भारतातील उत्क्रांती सद्यःस्थितीतील वैद्यकीय समाजकार्याचे क्षेत्र सांगून समाजकार्यकर्त्याची कार्ये सांगा.
- २) सर्वसामान्य रुग्णालयातील स्त्रीरोग व प्रसूती विभागामध्ये कार्य करणाऱ्या वैद्यकीय समाजकार्यकर्त्याची भूमिका - चर्चा करा.
२. खालीलपैकी एकाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा. (२०)
- १) शाळांमध्ये समुपदेशक असण्याची गरज सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
- २) मनोरुग्णालयातील सामाजिक कार्यकर्त्याची भूमिका सविस्तरपणे लिहा.
३. खालीलपैकी दोनांची उत्तरे २५० शब्दांत लिहा. (२०)
- १) रक्तपेढीतील समाजकार्यकर्त्याची कार्ये लिहा.
- २) बन्ध झालेल्या (सुधारलेल्या) मनोरुग्णांसाठी डे केअर सेंटर दिवसभराची काळजी घेणारे केंद्र.
- ३) सुरक्षित कार्यशाळा.
- ४) संपर्क जाळे याचे वैद्यकीय समाजकार्य करतांनाचे महत्त्व.
४. खालीलपैकी चारांची उत्तरे १०० शब्दांत लिहा. (२०)
- १) नेत्रपेढी
- २) वैद्यकीय - मानसोपचारीय समाजकार्यातील कौशल्ये
- ३) वार्डराऊंडचे महत्त्व
- ४) आरोग्य शिबिर
- ५) कारखान्यात समाजकार्यकर्त्याची आवश्यकता
- ६) मतीमंद मुलांसाठी निवासी केंद्र.

[3710] – 308

M.S.W. (Semester – III) Examination, 2010

SOCIAL WORK

**MPSW – V : Psycho-Social Aspects of Sickness, Care and Rehabilitation
(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B.: i) *All questions are compulsory.*
ii) *Figures in brackets indicate marks.*

1. Answer **any 1** in **500** words : (20)

- i) “Prevention and control of sexually transmitted diseases is possible if there is social awareness” Comment.
- ii) State the various psychiatric disorders in children which hamper academic achievement and discuss the parents' psychological reactions to them.

2. Answer **any 1** in **500** words : (20)

- i) “Tuberculosis has more social causes than biological causes” – comment and bring out the essential areas of counselling in case of a T.B. patient and his family.
- ii) State the commonly used contraceptive devices and the misconceptions associated with them and bring out the psychosocial attitudes which need to be changed with respect to males.

3. Answer **any 2** in **250** words **each** : (20)

- i) State the modifiable and non-modifiable risk factors of life style diseases and justify the need for health education of the masses.
- ii) Discuss the most common reactions of parents to the diagnosis of mental retardation and the associated behaviour.
- iii) State the basic facts about leprosy which will help to reduce social stigma.
- iv) State the psychological implications of orthopaedic handicap.

P.T.O.

4. Answer **any 4** in **100** words each :

(20)

- i) Give two examples to illustrate the negative influence of culture on Women's health in India.
- ii) Bring out the areas of 'Diabetes-education' of the patient.
- iii) Bring out the commonly found misconception in connection with the birth of a girl child and its social implications for the mother.
- iv) Write a short note on "care of the epileptic".
- v) State the psycho-social implications for a person who has survived a suicide attempt.
- vi) Discuss the content of counselling before major surgery.

मराठी रूपांतर

सूचना : i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.

ii) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.

१. कोणत्याही १ प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा.

(२०)

- १) "लैंगिक संबंधातून पसरणाऱ्या आजारांवर प्रतिबंध व नियंत्रण मिळेवणे सामाजिक जाणीव असल्यास शक्य आहे" – मत मांडा.
- २) मुलांमधील शैक्षणिक अक्षमता निर्माण करणारे मानसिक आजार नमूद करा व अशा मुलांच्या पालकांच्या मानसिक प्रतिक्रियांवर चर्चा करा.

२. कोणत्याही १ प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा :

(२०)

- १) "जीवशास्त्रीय कारणांपेक्षा क्षय रोगाला कारणीभूत जास्त सामाजिक घटक आहेत" – मत मांडा आणि क्षय झालेल्या रुग्ण व त्याच्या कुटुंबीयांना करावयाच्या समुपदेशनाचे मुख्य घटक नमूद करा.
- २) सामान्यतः वापरली जाणारी गर्भ निरोधक साधने नमूद करा व त्यांच्याशी निगडित असलेले गैर समज नमूद करून पुरुषामधील बदल घडवून आणणे आवश्यक असलेल्या मनो-सामाजिक दृष्टिकोनांवर चर्चा करा.

३. कोणत्याही २ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दात लिहा. (२०)

- १) जीवनशैलीशी निगडीत आजारांना कारणीभूत असणारे बदलता येणारे आणि बदलता न येणारे घटक नमूद करा व सर्वांना त्याविषयी आरोग्याशिक्षण देण्याच्या गरजेचे समर्थन करा.
- २) मतिमंदत्वाचे निदान झाल्यावर पालकांच्या सर्वसामान्यतः दिसणाऱ्या प्रतिक्रिया व त्यांच्याशी निगडीत असलेली वर्तणूक यावर चर्चा करा.
- ३) कुष्ठरोगा विषयीच्या कलंकीत समजूती कमी करायच्या असतील तर त्याविषयीची मूलभूत माहिती नमूद करा.
- ४) अस्थिव्यंगाचे मानसिक परिणाम नमूद करा.

४. कोणत्याही ४ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी १०० शब्दात लिहा : (२०)

- १) भारतातील स्त्रियांच्या आरोग्यावर नकारात्मक परिणाम करणाऱ्या सांस्कृतिक घटकांचे दोन उदाहरणे देऊन स्पष्टीकरण करा.
- २) रूग्णाला करावयाचे 'मधुमेह शिक्षण' यातील घटक स्पष्ट करा.
- ३) मुलगी जन्माला येण्यामागे असणाऱ्या सर्वसामान्य गैरसमजुतीवर चर्चा करा व त्याचे आईवर होणारे सामाजिक परिणाम यावर चर्चा करा.
- ४) अपस्मार/फेफरे हा आजार असलेल्या रूग्णाची काळजी -टीपा लिहा.
- ५) आत्महत्येच्या प्रयत्नातून वाचलेल्या व्यक्तिबाबतीतील मनोसामाजिक परिणामांवर चर्चा करा.
- ६) मोठ्या शस्त्रक्रियेच्या आधी करावयाचे समुपदेशन स्पष्ट करा.

[3710] – 313

M.S.W. (Semester – III) Examination, 2010
SOCIAL WORK (2008 Pattern)
HRM – IV : Human Resource and Personnel Management

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

Instructions : 1) Attempt *all* questions.
2) *Figures in bracket indicate marks.*

I. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**

- 1) Discuss the principles of Human Resource Management.
- 2) Describe the process of human resource planning and explain the factors influencing HRP.

II. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**

- 1) Write in detail the selection process and bringout the importance of tests and interviews.
- 2) Write an essay on wage and salary administration and the responsibilities of HR department.

III. Answer **any two** of the following in **250** words : **(20)**

Draft the policies

- 1) Induction policy
- 2) Promotion policy
- 3) 7 'c' of SHRM
- 4) Incentive policy

P.T.O.

IV. Answer **any four** of the following in **100** words :

(20)

- 1) Importance of MIS system in HR department
- 2) Job description
- 3) Job design
- 4) Coaching
- 5) Carrier planning
- 6) Work organisation.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न आवश्यक.
 2) कंसातील आकडे गुण दर्शवितात.
 3) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाच ग्राह्य धरावी.

1. कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दात लिहा :

(20)

- 1) मानव संसाधन व्यवस्थापनेची तत्वे – चर्चा करा.
- 2) मानव संसाधन नियोजनाची प्रक्रिया व त्यावर परिणाम करणाऱ्या घटकांचे विश्लेषण करा.

2. कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दात लिहा :

(20)

- 1) निवड प्रक्रियेची सखोल चर्चा करून त्यामधील चाचण्या व मुलाखतीचे महत्व स्पष्ट करा.
- 2) “वेतन प्रशासन आणि मानव संसाधन विभागाच्या जबाबदाऱ्या”. निबंध लिहा.

3. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे **250** शब्दात लिहा :

(20)

मसुदा लिहा

- 1) कारखान्याचा परिचय
- 2) बढती
- 3) 7 'c's ची मानव संसाधन व्यवस्थापनेची रणनिती
- 4) कार्या प्रवृत्तकरणासाठीचे धोरण

4. कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे **100** शब्दात लिहा :

(20)

- 1) मानव संसाधन विभागामध्ये MIS चे महत्व
- 2) कार्याचे वर्णन
- 3) कार्य आराखडा
- 4) शिकवणी
- 5) नोकरीतील नियोजन
- 6) कार्य संघटन.

B/I/10/180

[3710] – 316

M.S.W. (Semester – III) Examination, 2010
SOCIAL WORK
TWED – IV : Approach to Environmental Social Work
(2008 Pattern)

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

N.B. : 1) All questions are compulsory.

2) Figures in bracket indicate marks.

I. Answer **any one** question in **500** words : **(20)**

- 1) Prepare the ideal environment awareness training programme.
- 2) Examine the NGO's contribution in environment development.

II. Answer **any one** question in **500** words : **(20)**

- 1) Discuss the social environmental problems and causes behind them.
- 2) Discuss the causes behind natural environmental problems.

III. Answer **any two** questions in **250** words each : **(20)**

- 1) Role of social worker in environment development.
- 2) Role of center government in environment development.
- 3) Technological environment and agriculture system.
- 4) Humanbeing and constructed environment.

P.T.O.

IV. Answer **any four** questions in **100** words each :

(20)

- 1) Water Pollution
- 2) Air Pollution
- 3) Poverty and Environment
- 4) Technological environment and industrial system
- 5) Need of Wild life
- 6) Concept of physical environment

मराठी रूपांतर

- सूचना :**
- १) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.
 - २) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
 - ३) कंसातील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. खालीलपैकी **एका** प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा :

(२०)

- १) पर्यावरण जागृती प्रशिक्षण कार्यक्रम तयार करा.
- २) पर्यावरण विकासात स्वयंसेवी संस्थांच्या योगदानाचे परिक्षण करा.

२. खालीलपैकी **एका** प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा :

(२०)

- १) सामाजिक पर्यावरण समस्या व त्यामागील कारणे यावर चर्चा करा.
- २) नैसर्गिक पर्यावरण समस्यांमागील कारणांवर चर्चा करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांचे प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तर लिहा :

(२०)

- १) पर्यावरण विकासात समाजकार्यकर्त्यांची भूमिका लिहा.
- २) पर्यावरण विकासात केंद्र सरकारची भूमिका लिहा.

३) तांत्रिक पर्यावरण व शेती व्यवस्था.

४) मानव आणि रचनात्मक पर्यावरण.

४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांचे प्रत्येकी १०० शब्दात उत्तरे लिहा :

(२०)

१) जलप्रदूषण

२) वायु प्रदूषण

३) दारिद्र्य आणि पर्यावरण

४) तांत्रिक पर्यावरण आणि औद्योगिक व्यवस्था

५) वन्य पशूंची गरज

६) भौतिक पर्यावरण संकल्पना

B/1/10/160

[3710] – 403

M.S.W. (Semester – IV) Examination, 2010
FCW – VI : WORKING WITH SPECIAL GROUPS
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*Note : 1) Attempt **all** questions.*
*2) **Figures in brackets** indicate marks.*

1. Answer **any one** in **500** words. **(20)**
 - 1) Write an essay on ‘Ageing in India’.
 - 2) Discuss in detail the society’s attitudes and behaviour towards the disabled.
2. Answer **any one** in **500** words. **(20)**
 - 1) Discuss the strategies for working with socio-politically marginalized groups.
 - 2) Discuss the role of Family Counselling Center in the implementation of Domestic Violence Act.
3. Answer **any two** in **250** words each. **(20)**
 - 1) State the pre natal and pre conception causes of disability in children.
 - 2) Discuss the commonly found defence mechanisms in parents of children with disability.
 - 3) Discuss the areas of intervention in case of a rape victim.
 - 4) Write a short note on factors contributing to the process of marginalisation.
4. Answer **any four** in **100** words each. **(20)**
 - 1) State the distinctive features of Autism.
 - 2) Discuss the concept of self help group and explain its functioning.
 - 3) Explain the circumstances under which a couple can adopt a child.
 - 4) Explain the difference between impairment, disability and handicap.
 - 5) Discuss the psychological disturbances associated with orphans and destitutes.
 - 6) List out the areas of work with adolescent girls.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडवा.
 २) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
 ३) मूळ इंग्रजी प्रश्न ग्रह्या धरावेत.

1. कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. (20)
 - 1) 'भारतातील वृद्धत्व' - निबंध लिहा.
 - 2) "अपंगांकडे पहाण्याचा समाजाचा दृष्टीकोन व वर्तणूक" यावर सविस्तर चर्चा करा.
2. कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. (20)
 - 1) सामाजिक व राजकीय दृष्टीने समाजाच्या परीधाबाहेर असलेल्या गटांबरोबर काम करण्यासाठी रणनिती-यावर चर्चा करा.
 - 2) कौटुंबीक हिंसाचार कायदा लागू करण्यासाठी कुटुंब समुपदेशन केंद्राची भूमिका स्पष्ट करा.
3. कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दात लिहा. (20)
 - 1) मुलांमधील अपंगत्वाची गरोदर पणा आधीची व प्रसूती पूर्व कारणे लिहा.
 - 2) अपंगत्व असलेल्या मुलांच्या पालकांमध्ये सर्वसाधारणपणे आढळणाऱ्या संरक्षण प्रतिक्रियांवर (Defence Mechanisms) चर्चा करा.
 - 3) बलात्कारीत महिले बरोबर काम करताना हस्तक्षेप करण्याच्या विविध बाबींवर चर्चा करा.
 - 4) समाजाच्या परीधाबाहेर ठेवण्याच्या प्रक्रीयेला कारणीभूत असणाऱ्या घटकांवर चर्चा करा.
4. कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी १०० शब्दात लिहा. (20)
 - 1) स्वमग्नतेची वैशिष्ट्ये सांगा.
 - 2) स्वमदत गट ही संकल्पना स्पष्ट करून त्याची कार्य प्रणाली स्पष्ट करा.
 - 3) कोणत्या परिस्थितीत जोडपे मुल दत्तक धेह शकते ते स्पष्ट करा.
 - 4) शारिरीक बिघाड, अपंगत्व आणी पंगुत्व (Handicap) यातील फरक स्पष्ट करा.
 - 5) अनाथ व निराधार मुलांमध्ये आढळणाऱ्या मानसिक समस्यांवर चर्चा करा.
 - 6) पौगंडावस्थेतील मुलींबरोबर काम करण्याची कार्यकक्षा / कार्यक्षेत्रे स्पष्ट करा.

[3710] – 407

M.S.W. (Semester – IV) Examination, 2010
SOCIAL WORK
MPSW – VII : Health Care Administration and Programming
(2008 Pattern)

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

N.B. : 1) All questions are compulsory.
2) Figures in bracket indicate marks.

I. Answer **any one** in **500** words : **(20)**

- 1) Critically write in detail the health policy and how far has it provided rights to individuals in present context ?
- 2) Critically examine the practical difficulties in implementation of PNDT Act 1994 to balance the sex ratio in India and the measures for the same.

II. Answer **any one** in **500** words : **(20)**

- 1) Discuss in detail the need for Organ Transplant Act and the provisions in the law and social worker's role in motivating the relatives for organ donation.
- 2) Contribution of International and National NGO's in health care.

III. Answer **any two** in **250** words : **(20)**

- 1) Concept of community mental health.
- 2) Domestic Violence Act to protect rights of women.
- 3) State how National Trust Act protects rights of the disabled.
- 4) Protection of rights of the children.

P.T.O.

IV. Answer **any four** in **100** words :

(20)

- 1) Self help groups
- 2) Selection and training of community health workers
- 3) Services under I.C.D.S.
- 4) Philosophy of health
- 5) Community geriatrics
- 6) Concept of care.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
 २) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
 ३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.

१. खालीलपैकी एकाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा :

(२०)

- १) सद्यः परिस्थिती संदर्भात आरोग्य धोरणाने व्यक्तीचे आरोग्याबाबत हक्क किती राखले आहेत ते टीकात्मक दृष्ट्या लिहा.
- २) गर्भजललिंग परीक्षा प्रतिबंध कायदा १९९४ प्रमाणे कायद्याची अंमलबजावणी करतांना येणाऱ्या अडचणींचे टीकात्मक परीक्षण करून भारतातील स्त्री पुरुष प्रमाण संतुलित करण्यासाठी करण्याच्या उपायांबद्दल लिहा.

२. खालीलपैकी एकाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा :

(२०)

- १) अवयव रोपण कायदा करण्याची गरज स्पष्ट करून कायद्यातील तरतुदी सांगून या संदर्भात रुग्णाच्या नातेवाईकां बरोबर कराव्या लागणाऱ्या कार्यात वैद्यकीय सामाजिककार्यकर्त्याची भूमिका सांगा.
- २) आरोग्य जपणुकीच्या कार्यात आंतरराष्ट्रीय व राष्ट्रीय स्वयंसेवा संस्थांचे योगदान सांगा.

३. खालीलपैकी दोनांची उत्तरे २५० शब्दांत लिहा :

(२०)

- १) समुदाय मानसिक आरोग्य संकल्पना.
- २) स्त्रियांच्या हक्क रक्षणासाठी कौटुंबिक हिंसाचार कायदा.
- ३) नेशनल ट्रस्ट अॅक्टच्या माध्यमातून अपंग व्यक्तींच्या हक्कांचे संरक्षण.
- ४) बालकांच्या हक्कांचे कायद्याने संरक्षण.

४. खालीलपैकी चारांची उत्तरे १०० शब्दांत लिहा :

(२०)

- १) स्वमदत गट
- २) वस्तीतील आरोग्य कार्यकर्ता निवड व प्रशिक्षण
- ३) एकात्मिक बाल विकास ICDS कार्यक्रमांतर्गत सेवा
- ४) आरोग्याबाबत तत्वज्ञान
- ५) समुदायातील वृद्धांचे आरोग्य – Community geriatrics
- ६) 'काळजी-जपणूक' संकल्पना.

[3710] – 413

M.S.W. (Semester – IV) Examination, 2010
SOCIAL WORK (2008 Pattern)
HRM – VII : Human Resource Development

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*Instructions : 1) Attempt **all** questions.
2) Figures in bracket **indicate** marks.*

- I. Answer **any one** of the following is **500** words : **(20)**
- 1) Define the concept of Human Resource (HR) and discuss the attributes of a HRD manager.
 - 2) Explain OD process. Elaborate on “survey feed back” in detail.
- II. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
- 1) Explain the importance of training and development and discuss various methods of training and development.
 - 2) Explain in detail the process of MBO.
- III. Answer **any two** of the following in **250** words : **(20)**
- 1) Explain 360° performance appraisal method.
 - 2) Distinguish between training and management development.
 - 3) Discuss in detail reinforcement theory of learning.
 - 4) What are the different methods of training ?
- IV. Answer **any four** of the following in **100** words : **(20)**
- 1) Sensitivity training
 - 2) Sub-systems of HRD
 - 3) Essential of good training programme
 - 4) HR audit
 - 5) Change Agent
 - 6) Key areas of OD.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना:** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
 ३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.

- I. खालीलपैकी कोणत्याही **एक** प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दात लिहा : (20)
- 1) मानव संसाधन (एच. आर.) या संकल्पानेची व्याख्या लिहा व मानव संसाधन विकास व्यवस्थापकाच्या विशेष गुणाची चर्चा करा.
 - 2) संस्था विकास प्रक्रिया स्पष्ट करा व सर्वेक्षण माहिती पुरवठा (Feed-Back) पद्धतीची विस्तार पूर्वक माहिती द्या.
- II. खालीलपैकी कोणत्याही **एक** प्रश्नांचे उत्तर **500** शब्दात लिहा : (20)
- 1) प्रशिक्षण व विकासाचे महत्व स्पष्ट करा व प्रशिक्षण व विकासाचे विविध पद्धतीची चर्चा करा.
 - 2) एम. बी. ओ. (MBO) प्रक्रिया विस्तारपूर्वक चर्चा करा.
- III. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांचे उत्तर **250** शब्दात लिहा : (20)
- 1) 360° कार्य मोजमाप पद्धती स्पष्ट करा.
 - 2) प्रशिक्षण व व्यवस्थापन विकास यातील फरक लिहा.
 - 3) “शिकलेले मजबूतीकरण तत्व” (Reinforcement theory of learning) याची सविस्तर चर्चा करा.
 - 4) प्रशिक्षणाच्या विविध पद्धती कोणत्या आहेत.
- IV. खालीलपैकी कोणत्याही **चार** प्रश्नांचे उत्तर **100** शब्दात लिहा : (20)
- 1) सेन्सिटिव्हिटी ट्रेनिंग
 - 2) मानव संसाधन विकासाच्या उप प्रणाली
 - 3) उत्तम प्रशिक्षण कार्यक्रमाच्या आवश्यक बाबी
 - 4) मानव संसाधन लेखा परीक्षण
 - 5) बदलास कारणीभूत घटक
 - 6) संस्था विकासाची प्रमुख क्षेत्रे.

[3710] – 417

M.S.W. (Semester – IV) Examination, 2010
SOCIAL WORK
TWED – VIII : Administration of Tribal Welfare Schemes
(2008 Pattern)

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

N.B. : 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the bracket indicate marks.

1. Answer **any one** of following in **500** words each : **(20)**
 - 1) Discuss on achievements and failures of tribal welfare scheme.
 - 2) Discuss on role of social worker in implementation of tribal welfare schemes.
2. Answer **any one** of following in **500** words each : **(20)**
 - 1) Discuss on importance of social work methodology in tribal welfare.
 - 2) Discuss on role of project officer in tribal development programmes.
3. Answer **any two** of following in **250** words each : **(20)**
 - 1) Explain role of Local Self Government in tribal development.
 - 2) Explain the concept of MADA and Mini MADA.
 - 3) Explain Administrative structure of tribal development dept.
 - 4) Explain role of Bureaucracy in implementation of tribal welfare schemes.
4. Answer **any four** of following in **100** words each : **(20)**
 - 1) N.G.O. and tribal development
 - 2) Social group work in tribal development
 - 3) Local leader and tribal welfare
 - 4) Tribal Research Institute
 - 5) Fifth Five Year Plan and Tribal Welfare schemes
 - 6) Tribal sub plan.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
 २) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
 ३) मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : (२०)
 - १) आदिवासी कल्याण योजनांच्या यश-अपयशांवर चर्चा करा.
 - २) आदिवासी कल्याण योजनांच्या अंमलबजावणीत समाजकार्यकार्याच्या भूमिकेवर चर्चा करा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : (२०)
 - १) आदिवासी कल्याणात समाजकार्य पद्धतीचे महत्व यावर चर्चा करा.
 - २) आदिवासी विकास कार्यक्रमांमधील प्रकल्प अधिकाऱ्याच्या भूमिकेवर चर्चा करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा : (२०)
 - १) आदिवासी विकासात स्थानिक स्वराज्य संस्थांची भूमिका स्पष्ट करा.
 - २) माडा (MADA) व मिनी माडा (Mini MADA) संकल्पना स्पष्ट करा.
 - ३) आदिवासी विकास विभागाची प्रशासकीय रचना स्पष्ट करा.
 - ४) आदिवासी कल्याण योजनांच्या अंमलबजावणीत नोकरशाहीची भूमिका स्पष्ट करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची प्रत्येक १०० शब्दात उत्तर लिहा : (२०)
 - १) अशासकीय संस्था (NGO) व आदिवासी विकास
 - २) आदिवासी विकासात सामाजिक गट कार्य
 - ३) आदिवासी कल्याण आणि स्थानिक नेतृत्व
 - ४) आदिवासी संशोधन संस्था (TRI)
 - ५) आदिवासी कल्याण योजना व पाचवी पंचवार्षिक योजना
 - ६) आदिवासी उपयोजना.

[3710] – 101

M.S.W. (Semester – I) Examination, 2010
SOCIAL WORK (2008 Pattern)
G-1 : Social Work Profession

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : 1) Attempt **all** questions.
2) Figures in bracket indicates marks.*

I. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**

- 1) Discuss on methods of social work.
- 2) Explain the concept of field work and importance of supervision in field work.

II. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**

- 1) Take a historical review of evolution of social work education in India.
- 2) Discuss the code of professional ethics in social work.

III. Answer **any two** of the following in **250** words **each** : **(20)**

- 1) Maharshi Karve and social work.
- 2) Development Oriented social work.
- 3) Ideological influence of Mahatma Phule on social work.
- 4) Fields of social work.

IV. Answer **any four** of the following in **100** words **each** : **(20)**

- 1) Remedial social work.
- 2) Social exclusion.
- 3) Naxalite movement.
- 4) Current trends in social work.
- 5) Empowerment of Dalits.
- 6) Welfare Approach.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
२) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.

- I. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : (20)
- १) समाज कार्याच्या पद्धती यावर चर्चा करा.
 - २) क्षेत्र कार्याची संकल्पना स्पष्ट करून क्षेत्र कार्यातील पर्यवेक्षणाचे महत्त्व सांगा.
- II. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : (20)
- १) भारतातील समाजकार्य शिक्षणाच्या उगमाचा ऐतिहासिक आढावा द्या.
 - २) समाजकार्यातील व्यावसायिक नीती, नियमाची चर्चा करा.
- III. कोणत्याही दोन प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दात लिहा : (20)
- १) महर्षी कर्वे आणि समाजकार्य.
 - २) विकासात्मक समाज कार्य.
 - ३) महात्मा फुलेचा समाजकार्यावरचा वैचारीक प्रभाव.
 - ४) समाज कार्याची क्षेत्रे.
- IV. कोणत्याही चार प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी १०० शब्दात लिहा : (20)
- १) उपचारात्मक समाजकार्य.
 - २) सामाजिक दृष्ट्या वगळणे (सोशल इक्स्क्लूजन).
 - ३) नक्षलवादी चळवळ.
 - ४) समाजकार्यातील सद्य प्रवाह.
 - ५) दलितानेचे सक्षमीकरण.
 - ६) कल्याण मार्ग/दृष्टीकोण.

[3710] – 102

M.S.W. (Semester – I) Examination, 2010
SOCIAL WORK
Methods of Social Work – I (2008 Pattern)
G – II : Work With Individuals and Families (Social Casework)

Time: 3 Hours

Max. Marks : 80

Note: 1) Attempt **all** questions.
2) Figures in **brackets** indicate **marks**.

1. Answer **any one** of the following in **500** words. (20)
 - i) Explain in brief the principles of social casework and state their importance with reference to client-worker relationship.
 - ii) Discuss the various types of recordings and their uses.
2. Answer **any one** of the following in **500** words. (20)
 - i) Define casework and discuss the merits and limitations of the method.
 - ii) Explain in details the phases of the casework process.
3. Answer **any two** of the following in **250** words **each**. (20)
 - i) Bring out the similarities and differences in casework and counselling.
 - ii) Discuss any five techniques of casework giving examples.
 - iii) Write a detail note on “verbal and non-verbal communication”.
 - iv) Write in detail on “home-visit”.
4. Answer **any four** of the following in **100** words **each**. (20)
 - i) Write a note on ‘Termination in casework’.
 - ii) Explain - ‘Psycho-social Diagnosis’.
 - iii) Write briefly on “Problem Solving model”.
 - iv) Explain Primary and Secondary settings of casework practice giving example.
 - v) Explain the role and functions of family visitors appointed by the Charity Organisation Society.
 - vi) Explain ‘Person’ and ‘Problem’ with reference to casework.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडवा.

२) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.

३) मूळ इंग्रजी प्रश्न ग्राह्य धरावेत.

१. कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. (२०)
 - १) व्यक्तिस्वयोग कार्याची तत्वे थोडक्यात स्पष्ट करून त्यांचे अशील-कार्यकर्ता यांच्या नातेसंबंधांतील महत्त्व स्पष्ट करा.
 - २) विविध प्रकारच्या नोंदी व त्यांचे उपयोग यावर सविस्तर चर्चा करा.
२. कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. (२०)
 - १) 'व्यक्तिस्वयोग कार्य' - व्याख्या लिहा व या पद्धतीचे गुण व मर्यादा यावर चर्चा करा.
 - २) व्यक्तिस्वयोग कार्याच्या प्रक्रियेतील टप्पे सविस्तर रित्या स्पष्ट करा.
३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी २५० शब्दात उत्तरे लिहा. (२०)
 - १) व्यक्तिस्वयोग कार्य व समुपदेशन यातील साम्य व फरक स्पष्ट करा.
 - २) व्यक्तिस्वयोग कार्यातील कोणत्याही पाच तंत्रांचे उदाहरणे देऊन स्पष्टीकरण करा.
 - ३) शाब्दिक संवाद व देहबोली यावर सविस्तर टीप लिहा.
 - ४) गृहभेट - सविस्तर चर्चा करा.
४. कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी १०० शब्दात लिहा. (२०)
 - १) व्यक्तिस्वयोग कार्याचा शेवट - टीप लिहा.
 - २) 'मनोसामाजिक निदान' - स्पष्ट करा.
 - ३) 'समस्या निराकरण प्रतिकृती' यावर थोडक्यात चर्चा करा.
 - ४) व्यक्तिस्वयोग कार्याची प्राथमिक व दुय्यम ठिकाणे - उदाहरणे देऊन स्पष्ट करा.
 - ५) चॅरीटी ऑर्गनायझेशन सोसायटीने नेमलेल्या कुटुंबांना भेट देणाऱ्या व्यक्तींची भूमिका व कार्ये स्पष्ट करा.
 - ६) व्यक्तिस्वयोग कार्यातील 'व्यक्ति' व 'समस्या' स्पष्ट करा.

[3710] – 103

M.S.W. (Semester – I) Examination, 2010

SOCIAL WORK

**G-III : Methods of Social Work – II : Work with Groups
(Social Group Work (2008 Pattern))**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) *All questions are compulsory.*
ii) *Figures in **bracket** indicate marks.*

1. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
 - i) Explain various types of groups in group work practice with its importance.
 - ii) Describe the common individual and group behaviours in group work process.
2. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
 - i) Concept of 'Group'. Explain the importance of groups in human life cycle.
 - ii) Explain the use of social group work method in various field setups.
3. Answer **any two** of the following in **250** words **each** : **(20)**
 - i) Role of social worker in different stages of group development.
 - ii) Discuss the use of verbal and non-verbal communication in group work practice.
 - iii) Discuss principle of planned group formation and specific objective formation.
 - iv) Discuss various ways of conflict resolution in group work practice.
4. Write short notes on **any four** of the following in **100** words **each** : **(20)**
 - i) Main characteristics of social group work.
 - ii) Members behaviours in problem solving stage.
 - iii) Use of sub-groups in group work practice.
 - iv) Use of relationship in group work process.
 - v) Sociogram as a technique of recording.
 - vi) Principle of programme planning.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : i) सर्व प्रश्न सोडाविणे अनिवार्य आहे.
ii) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : (20)
 - i) गटकार्यातील गटांचे विविध प्रकार त्यांच्या महत्त्वासह विश्लेषण करा.
 - ii) गटकार्य प्रक्रियेतील वैयक्तिक व गट वर्तनाचे वर्णन करा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : (20)
 - i) गटाची संकल्पना लिहून गटाचे मानवी जीवन चक्रातील महत्त्व विशद करा.
 - ii) सामाजिक गटकार्य पद्धतीचा विविध क्षेत्रकार्यातील वापर विश्लेषण करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तर प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा : (20)
 - i) गटविकासाच्या विविध टप्प्यातील गटकार्यकर्त्याच्या भूमिका.
 - ii) गटकार्यात शाब्दिक व अशाब्दिक संभाषणाचा उपयोग विशद करा.
 - iii) पूर्वनियोजित गट निर्मिती व विशिष्ट उद्देश निर्मितीचे तत्त्व लिहा.
 - iv) गट कार्य करतांना वापरल्या जाणाऱ्या संघर्ष निवारणाच्या विविध मार्गांची चर्चा करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा प्रत्येकी १०० शब्दात लिहा : (20)
 - i) सामाजिक गटकार्याची मुख्य वैशिष्ट्ये.
 - ii) समस्या निराकरण टप्प्यातील सभासदांचे वर्तन.
 - iii) गटकार्यात उपगटांचा उपयोग.
 - iv) गटकार्य प्रक्रियेत संबंधांचा उपयोग.
 - v) 'सोशिओग्राम' नोंदणीचे तंत्र.
 - vi) कार्यक्रम नियोजनाचे तत्त्व.

[3710] – 105

M.S.W. (Semester – I) Examination, 2010
SOCIAL WORK (2008 Pattern)
G-V : Social Sciences for Social Workers

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

Instructions: 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures in bracket indicate marks.*

- I. Answer **any one** of the following in **500** words : (20)
- 1) Write an essay on social institutions and their changing nature in the present era.
 - 2) Caste can be abolished : Critically examine the statement.
- II. Answer **any one** of the following **500** words : (20)
- 1) Unemployment and the current economic scenario – Discuss.
 - 2) Explain the theories of socialization and its agents.
- III. Answer **any two** of the following in **250** words : (20)
- 1) Explain the agents of social change.
 - 2) Write a note on economy as a social institution.
 - 3) Write a note on impact of urbanization.
 - 4) Discuss suicide a social problem.
- IV. Answer **any four** of the following in **100** words : (20)
- 1) Write a note on socialism.
 - 2) Short note on cultural lag.
 - 3) Write in brief the causes of family violence.
 - 4) List out the measures to control the population growth.
 - 5) Write a note on social disorganization.
 - 6) List out the causes of child labour.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.

२) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. (२०)
 - १) 'सामाजिक संस्था आणि संघस्थितीमध्ये त्याचे बदलते स्वरूप' निबंध लिहा.
 - २) 'जात नष्ट होऊ शकते' ह्या वाक्याचे टिकाणा परीक्षण करा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तरे ५०० शब्दात लिहा. (२०)
 - १) 'बेरोजगारी आणि सध्याची आर्थिक परिस्थिती चर्चा करा.
 - २) सामाजीकरणांचे सिद्धांत व घटक यांची चर्चा करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे २५० शब्दात लिहा. (२०)
 - १) सामाजिक बदलांचे घटक स्पष्ट करा.
 - २) अर्थव्यवस्था एक सामाजिक संस्था टीपलिहा.
 - ३) शहरीकरणाचे परिणाम टीपलिहा.
 - ४) आत्महत्या एक सामाजिक प्रश्न चर्चा करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे १०० शब्दात लिहा. (२०)
 - १) समाजवाद – टीपलिहा.
 - २) संस्कृतीचा ऱ्हास – टीपलिहा.
 - ३) कौटुंबिक कलहांची कारणे लिहा.
 - ४) लोकसंख्या नियंत्रणाच्या उपाययोजनांची यादी करा.
 - ५) सामाजिक विघटन टीपलिहा.
 - ६) बालमजुरीच्या कारणांची यादी करा.

[3710] – 12

**M.S.W. Examination, 2010
(85 Pattern)**

SOCIAL WORK

G – 12 : Social Legislation and the Legal Systems in India

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

Instructions : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures in brackets indicate marks.*

I. Answer **any ten** of the following in **20** words **each** : **(20)**

- 1) Define social legislation.
- 2) Define suicide.
- 3) Concept of Human Rights.
- 4) Meaning of Bail.
- 5) Define Atrocity.
- 6) Meaning of Will.
- 7) Meaning of adultery.
- 8) Concept of equal pay.
- 9) What is FIR ?
- 10) Definition of marriage.
- 11) What is PIL ?
- 12) Define maintenance.
- 13) What is cognizable offence ?

II. Answer **any two** of the following in **50** words **each** : **(10)**

- 1) The concept of juvenile justice under the JJ Act.
- 2) Legislation leads to social development – Discuss.
- 3) Distinguish between divorce and judicial separation.
- 4) Write the provisions under the Special Marriage Act.

P.T.O.

III. Answer **any two** of the following in **150** words **each** : (20)

- 1) Discuss the connection between social work profession and legal profession.
- 2) Discuss the provisions under Mental Health Act.
- 3) Discuss the penal provisions under Child Marriage Restraint Act.
- 4) Lok Adalat as an alternate legal redressal mechanism. – Comment.

IV. Answer **any two** of the following in **500** words **each** : (30)

- 1) Write an essay on – Criminal justice system.
- 2) Discuss the fundamental rights enshrined in the Constitution of India.
- 3) Write an essay on – Legal Aid in India.
- 4) Discuss in detail the provisions for adoption as per Hindu Adoption and Maintenance Act.

मराठी रूपांतर

- सूचना:** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
 २) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
 ३) मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका ग्राह्य धरावेत.

I. खालीलपैकी कोणत्याही **10** प्रश्नांची प्रत्येकी **20** शब्दात उत्तरे लिहा : (20)

- 1) सामाजिक कायदे – व्याख्या.
- 2) आत्महत्या – व्याख्या लिहा.
- 3) मानव अधिकार – संकल्पना स्पष्ट करा.
- 4) जामीन – अर्थ लिहा.
- 5) अत्याचार – व्याख्या लिहा.
- 6) इच्छा पत्र (मृत्युपत्र) अर्थ लिहा.
- 7) व्यभिचार – अर्थ लिहा.
- 8) समान वेतन – संकल्पना लिहा.

- 9) एफ.आय.आर. म्हणजे काय ?
- 10) विवाह – व्याख्या लिहा.
- 11) जनहित याचिका म्हणजे काय ?
- 12) पोटगी – व्याख्या लिहा.
- 13) दखलपात्र गुन्हा म्हणजे काय ?

II. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा : (10)

- 1) बाल न्याय कायद्यांतर्गत बाल न्यायाची संकल्पना लिहा.
- 2) कायद्यांमुळे सामाजिक विकासास चालना मिळते – चर्चा करा.
- 3) घटस्फोट व न्यायीक विभक्ति यातील फरक स्पष्ट करा.
- 4) विशेष विवाह कायद्यातील तरतूदी नमूद करा.

III. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा : (20)

- 1) सामाज कार्य व्यवसाय व कायदे विषयक व्यवसायातील संबंधांची चर्चा करा.
- 2) मानसिक आरोग्य अधिनियमातील तरतूदींची चर्चा करा.
- 3) बाल विवाह प्रतिबंध अधिनियमातील दंडात्मक तरतूदींची चर्चा करा.
- 4) लोक अदालत ही पर्यायी कायदा निवारण यंत्रणा आहे – टिप्पणी करा.

IV. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 500 शब्दात उत्तरे लिहा : (30)

- 1) भारतातील गुन्हेगारी न्याय व्यवस्था संबंधित निबंध लिहा.
- 2) भारतीय संविधानातील मूलभूत हक्काची चर्चा करा.
- 3) भारतातील न्यायिक मदत – निबंध लिहा.
- 4) हिन्दु दत्तक व पोटगी अधिनियमांतर्गत दत्तक घेण्यासाठीचे तरतूदींची सविस्तर चर्चा करा.

[3710] – 20

M.S.W. Examination, 2010
SOCIAL WORK
FCW – V : Working with Special Groups (85 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B.: 1) All questions are **compulsory**.
2) Figures in brackets indicate marks.*

1. Answer any **10** of the following in **20** words **each** : **(20)**

- 1) Define Locomotor disabilities.
- 2) Concept of Human Rights.
- 3) Define Deprivation.
- 4) Concept of Differently abled.
- 5) Five reasons of marginalization.
- 6) What is outreach programme ?
- 7) Meaning of Vulnerability.
- 8) Five characteristics of aging.
- 9) Four major needs of mentally challenged.
- 10) Pre-test counselling.
- 11) Define Sexually abused.
- 12) Meaning of ameliorative services.
- 13) Define child labour.

2. Answer **any two** of the following (in **50** words **each**) : **(10)**

- 1) Note on causes of Deprivation.
- 2) Give guide line for pre-test counselling.
- 3) SHG for children with special needs.
- 4) Organised services for special groups.

P.T.O

3. Answer **any two** of the following in **150** words **each** : (20)

- 1) Discuss the outreach programmes for vulnerable with human right perspective.
- 2) Discuss the problems of parents of mentally challenged children.
- 3) Describe the strategies for early detection of differently abled children.
- 4) Write a essay on integrated approach of education for differently abled children.

4. Answer **any two** of the following in **500** words **each** : (30)

- 1) Discuss the problems of HIV infected children and women and specific services required.
- 2) Discuss the needs of a sexually abused children with required counselling services.
- 3) Critically evaluate the government programmes and schemes for scheduled caste people.
- 4) Discuss in detail a need and importance of organised programme for economically deprived children.

मराठी रूपांतर

सूचना: 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.

2) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.

3) मूळ इंग्रजी प्रश्न ग्राह्य धरावेत.

१. खालीलपैकी १० प्रश्नांची प्रत्येकी २० शब्दात उत्तरे लिहा. (20)

- १) शारिरिक अपंगत्व व्याख्या.
- २) मानवी हक्क संकल्पना.
- ३) वंधितता व्याख्या.
- ४) “वेगळी क्षमता” संकल्पना.
- ५) प्रवाहाबाहेर जाण्याची पाच कारणे.
- ६) “लोकांपर्यंत पोहचणारे कार्यक्रम” अर्थ.
- ७) “असहाय्यता” व्याख्या.

८) वृद्धत्वाची पाच वैशिष्टे.

९) मतीमंद मुलांच्या चार प्रमुख गरजा.

१०) चाचणी पूर्व समुपदेशन.

११) “लैंगिक भंग” व्याख्या.

१२) “साहाय्य सुविधा” अर्थ.

१३) ‘बाल कामगार’ व्याख्या.

२. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची ५० शब्दात उत्तरे लिहा.

(10)

१) “वंचिततेची कारणे” टिप.

२) चाचणी पूर्व समुपदेशनासाठी मार्गदर्शक मुद्दे.

३) विशेष गरजांच्या मुलांसाठी स्वयं सहायता गट.

४) विशेष गटांसाठी संघटीत सुविधा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची १५० शब्दात उत्तरे लिहा.

(20)

१) मानवी हक्क दृष्टीकोन आधारित कमकुवत गटांसाठी लोकांपर्यंत पोहचविणाऱ्या कार्यक्रमांवर चर्चा करा.

२) मतीमंदत्व असणाऱ्या मुलांच्या पालकांच्या समस्यांवर चर्चा.

३) विशेष गरजांच्या मुलांचे लवकर निदानासाठीच्या विविध रणनिती नमूद करा.

४) “विशेष गरजांच्या मुलांसाठी एकात्मिक शिक्षण दृष्टीकोन” निबंध लिहा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची ५०० शब्दात उत्तरे लिहा.

(30)

१) एच्.आय.व्ही. बाधित मुलांचे व महिलांच्या समस्या आधारित विशेष सुविधांच्या गरजांवर चर्चा करा.

२) लैंगिक भंग झालेल्या मुलांच्या गरजा व त्या आधारित समुपदेशन सुविधांवर चर्चा करा.

३) अनुसूचित जातीच्या लोकांसाठी असणाऱ्या शासनाच्या योजना व कार्यक्रमांचे टिकात्मक परिक्षण करा.

४) आर्थिक दृष्ट्या वंचित असलेल्या मुलांच्या गरजा व त्यासाठी संघटीत कार्यक्रमाचे महत्त्व चर्चा करा.

[3710] – 202

M.S.W. (Semester – II) Examination, 2010
SOCIAL WORK (2008 Pattern) (New)

G-VII : Personal and Professional Development for Social Work Practices

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

Note : 1) All questions are compulsory.
2) Figures in the bracket indicate marks.

1. Answer **any one** question in **500** words : (20)
 - 1) Discuss different types of communication in details.
 - 2) Discuss the concept of professional values and causes of value conflict in professional practice.
2. Answer **any one** question in **500** words : (20)
 - 1) Discuss the skills required in communication for developing effective interpersonal relationships.
 - 2) List out the negative emotions and illustrate the impact of negative emotions on behaviour.
3. Answer **any two** questions in **250** words **each** : (20)
 - 1) Discuss the need for identifying the gap between real self and ideal self for planning self development.
 - 2) Discuss the use of creative writing in generating of awareness in social work practice.
 - 3) Discuss the impact of yoga and meditation on mental health.
 - 4) Discuss the need for life long learning in social work profession.
4. Answer **any four** questions in **100** words **each** : (20)
 - 1) Causes of professional burn out.
 - 2) Discuss the habits conducive for professional practice.
 - 3) Concept of professional integrity.
 - 4) Steps in public speaking.
 - 5) Concept of mirror reflection techniques.
 - 6) Achievement orientation for self development.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
 2) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
 3) इंग्रजी प्रश्न ग्राह्य धरावेत.

१. एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. (20)
 - १) संप्रेषणाचे विविध प्रकार सांगून, त्यावर सविस्तर चर्चा करा.
 - २) 'व्यावसायिक मूल्ये' ही संकल्पना स्पष्ट करून, व्यावसायिक कर्त्यात कार्यकर्त्याला सामोरे जाण्यास लागणाऱ्या विविध मूल्य संघर्षांची कारणे विशद करा.
२. एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. (20)
 - १) प्रभावी परस्पर संबंध प्रस्तापित करण्यासाठी लागणारी संप्रेषण (संवाद) कौशल्ये सोदाहरण स्पष्ट करा.
 - २) नकारात्मक भावनांची यादी करून, ह्या नकारात्मक भावनांचा व्यक्ती वर्तनावर होणारा परिणाम सोदाहरण विशद करा.
३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दात लिहा. (20)
 - १) स्वविकासाचे नियोजन करताना वास्तव स्व व आदर्श स्व ह्यातील फरक/अंतर शोधून काढणे कसे महत्त्वाचे असते ह्यावर सोदाहरण चर्चा करा.
 - २) समाज कार्य क्षेत्रात सामाजिक जाणीव जागृतीसाठी सृजनशील साहित्याचा उपयोग कसा होतो ह्यावर टिपण लिहा.
 - ३) योगसाधन व ध्यान धारणा ह्याचा मानसिक आरोग्यावर होणारा परिणाम स्पष्ट करा.
 - ४) व्यावसायिक समाज कार्यात आजन्म शिकत रहाण्याची गरज स्पष्ट करा.
४. कोणत्याही चार प्रश्नांची प्रत्येकी १०० शब्दात उत्तरे लिहा. (20)
 - १) व्यावसायिक बर्न आऊटची कारणे सांगा.
 - २) व्यावसायिक कार्याला उपयोगी पडणाऱ्या सवथीवर चर्चा करा.
 - ३) व्यावसायिक एकात्मिकता (इंटीग्रिटी) संकल्पना स्पष्ट करा.
 - ४) जाहीर भाषण करण्यासाठी लागणाऱ्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
 - ५) "आरशातील प्रतिबिंब" तंत्र ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 - ६) स्वविकासा साठी यश मिळविण्याची वृत्ती असण्याचे महत्त्व सांगा.

[3710] – 207

M.S.W. (Semester – II) Examination, 2010
MPSW – II : ADVANCED MEDICAL INFORMATION FOR
MEDICAL AND PSYCHIATRIC SOCIAL WORKERS
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*Note: 1) Attempt **all** questions.*

2) Figures in brackets indicate marks.

1. Answer **any one** in **500** words. **(20)**

- 1) Write an essay on "Contraception and its various methods".
- 2) State the data that is collected during Ante-natal care and explain its importance.

2. Answer **any one** in **500** words. **(20)**

- 1) State the causes of infertility and sterility and the investigations done for diagnosis.
- 2) Write in detail on "Anatomy of the Gastro Intestinal system and its functions and discuss any 2 diseases of the system in detail.

3. Answer **any two** in **250** words each. **(20)**

- 1) Describe the three phases of delivery / labour in detail.
- 2) State the organs of the Respiratory system and explain their functions. Discuss the illnesses of the respiratory system.
- 3) State the causes, symptoms and principles of treatment of cancer. Name the organs commonly affected by cancer.
- 4) Write in detail on Protein Caloric Malnutrition.

P.T.O.

4. Answer **any four** in **100** words **each**. (20)

- 1) Write a note on causes and management of comatose patient.
- 2) Discuss the causes and symptoms of anaemia and give a dietary plan for its management.
- 3) State the symptoms and discuss the management of a patient of Hypertension.
- 4) State the modes of HIV transmission and the methods of prevention.
- 5) State the different types of blood groups and explain their clinical significance.
- 6) State the functions of bones, mention the different types of joints giving examples.

मराठी रूपांतर

सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडवा.

२) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.

३) मूळ इंग्रजी प्रश्न ग्राह्य धरावेत.

१. कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा (२०)

- १) प्रजनननियंत्रण / कुटुंबनियोजन आणि त्याच्या पद्धती – निबंध लिहा.
- २) प्रसूती पूर्व काळात घेतली जाणारी माहिती स्पष्ट करा व तिचे महत्त्व स्पष्ट करा.

२. कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा (२०)

- १) वंध्यत्व आणि वांझपण ची कारणे नमूद करून निदानासाठी करण्यात येणाऱ्या तपासण्या स्पष्ट करा.
- २) पचन संस्थेची रचना व क्रिया स्पष्ट करून कुठल्याही दोन पचन संस्थेच्या आजारांवर सविस्तर चर्चा करा.

३. कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दात लिहा. (२०)

- १) प्रसूतीच्या तीन टप्प्यांचे सविस्तर स्पष्टीकरण करा.
- २) श्वसन/श्वसन संस्थेतील अवयव व त्यांची कार्ये स्पष्ट करून त्यांना होणाऱ्या आजारांवर चर्चा करा.
- ३) सर्वसाधारणपणे कर्क रोग होणारे अवयव नमूद करा व कर्क रोगाची कारणे, लक्षणे व उपचाराची तत्वे स्पष्ट करा.

४) प्रोटीन कॅलरी मॅलन्युट्रीशन (प्रथिन उष्मांक कुपोषण) यावर सविस्तर लिहा.

४. कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी १०० शब्दात लिहा

(२०)

- १) बेशुद्धावस्थे ची कारणे सांगा व बेशुद्धावस्थेतील रुग्णाचे व्यवस्थापन स्पष्ट करा.
 - २) रक्तक्षयाची कारणे व लक्षणे लिहा व आहाराचे नियोजन स्पष्ट करा.
 - ३) उच्च रक्तदाबाची लक्षणे नमूद करून उच्च रक्तदाब असलेल्या रुग्णाचे व्यवस्थापन स्पष्ट करा.
 - ४) एच् आय व्ही च्या प्रसाराची कारणे स्पष्ट करा. व त्याच्या प्रतिबंधाच्या पद्धती लिहा.
 - ५) रक्ताचे विविध गट नमूद करून त्यांचे वैद्यकीय महत्व स्पष्ट करा.
 - ६) अस्थि / हाडे यांचे कार्य स्पष्ट करा व शरीरातील विविध प्रकारचे सांधे उदाहरण देऊन स्पष्ट करा.
-

[3710] – 208

M.S.W. (Semester – II) Examination, 2010
SOCIAL WORK (2008 Pattern)
URCD – I : Urban, Rural and Tribal Social Systems and Issues

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B.: 1) Attempt **all** questions.
2) **Figures** in bracket indicate **marks**.

- I. Answer **any one** of the following in **500** words : (20)
- 1) Explain distinct characteristic of rural and tribal communities.
 - 2) Discuss the changes in occupational patterns of urban community.
- II. Answer **any one** of the following in **500** words : (20)
- 1) Describe the changing relations of people with land and water resources.
 - 2) Discuss the influence of liberalization, privatization and globalization on rural community.
- III. Answer **any two** of the following in **250** words **each** : (20)
- 1) Discuss the impact of global culture on local communities.
 - 2) Write a note on ecological imbalance.
 - 3) Discuss on the unemployment and rural poverty.
 - 4) Discuss the new challenges before the community worker.
- IV. Answer **any four** of the following in **100** words **each** : (20)
- 1) Natural resources
 - 2) Pollution
 - 3) Kinship
 - 4) Heterogeneity
 - 5) Communalism
 - 6) Dams.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना: १) सर्व प्रश्नांची उत्तरे लिहणे आवश्यक.
२) कंसातील आकडे गुण दर्शवितात.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : (२०)
- १) ग्रामीण आणि आदिवासी समुदायाची विभिन्न वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
२) शहरी समुदायाचे बदलते व्यवसाय पद्धतीवर चर्चा करा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : (२०)
- १) जमिन आणि -पाणी संसाधनाबरोबर लोकांचे बदलते संबंध विशद करा.
२) जागतीकीकरण, खाजगीकरण आणि सार्वत्रीकरणांची ग्रामीण समुदायावरचा प्रभाव यावर चर्चा करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येकी २५० शब्दात लिहा : (२०)
- १) विश्व संस्कृतीचा (ग्लोबल कल्चर) स्थानीक समुदायावर झालेला परिणामाची चर्चा करा.
२) वातावरणातील असमतोल यावर टीपा लिहा.
३) बेरोजगारी आणि ग्रामीण दारिद्र्य यावर चर्चा करा.
४) समुदाय कार्यकर्त्या समोरची नविन आव्हाने यावर चर्चा करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येकी १०० शब्दात लिहा : (२०)
- १) नैसर्गिक संसाधने
२) दूषितता
३) नातेसंबंध
४) विभिन्नता
५) जमातवाद/धर्मवाद
६) मोठी धरण.

[3710] – 210

M.S.W. (Semester – II) Examination, 2010
(2008 Pattern)
SOCIAL WORK
HRM – I : Fundamentals of Management

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

Instructions : 1) Attempt *all* questions.
2) Figures in **bracket** indicate marks.

- I. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
- 1) Define management and describe its nature and functions.
 - 2) Discuss the contributions made by F.W. Taylor to the management science.
- II. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
- 1) Why is planning regarded as primary function of management ? Discuss the important features of planning.
 - 2) What is controlling ? Explain the methods of controlling.
- III. Answer **any two** of the following in **250** words : **(20)**
- 1) Discuss the principles of organisation.
 - 2) Specify the advantages of delegation of authority.
 - 3) “Management is a science as well as an art.” Discuss.
 - 4) Define conflict. What are the types of conflicts ?
- IV. Answer **any four** of the following in **100** words: **(20)**
- 1) Levels of management.
 - 2) Management Vs. Administration.
 - 3) Why do employees resist to change ?
 - 4) Social Audit.
 - 5) Barriers of communication.
 - 6) Learning organisation.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :**
- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 - 2) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
 - 3) मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका ग्राह्य धरावी.

- I. खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दात लिहा : (20)
 - 1) व्यवस्थापन - व्याख्या लिहा व व्यवस्थापनाची कार्ये व स्वरूप स्पष्ट करा.
 - 2) एफ.डब्ल्यू. टेलर यांनी व्यवस्थापन शास्त्रास दिलेल्या योगदानाची चर्चा करा.
- II. खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दात लिहा : (20)
 - 1) नियोजनास व्यवस्थापनाचे प्राथमिक कार्य का समजले जाते ? नियोजनाच्या महत्त्वाच्या वैशिष्ट्याची चर्चा करा.
 - 2) नियंत्रण म्हणजे काय ? नियंत्रणाच्या पद्धती स्पष्ट करा.
- III. खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे **250** शब्दात लिहा : (20)
 - 1) संघठनच्या तत्त्वाची चर्चा करा.
 - 2) अधिकार सुपूर्द करण्याचे फायदे विशद करा.
 - 3) “व्यवस्थापन हे शास्त्र आहे व तसेच कला ही आहे.” चर्चा करा.
 - 4) संघर्ष म्हणजे काय ? संघर्षाचे प्रकार कोणते आहेत.
- IV. खालील पैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे **100** शब्दात लिहा : (20)
 - 1) व्यवस्थापनाचे स्तर.
 - 2) व्यवस्थापन वि. प्रशासन.
 - 3) कर्मचारी बदलास विरोध का करतात ?
 - 4) सामाजिक परीक्षण.
 - 5) संप्रेषणातील अडथळे.
 - 6) शिकाऊ संस्था.

[3710] – 211

M.S.W.(Semester – II) Examination, 2010
SOCIAL WORK
HRM – II : Employee Welfare
(2008 Pattern)

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

Instructions : 1) Attempt **all** questions.
2) Figures in **bracket** indicate **marks**.

- I. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
- 1) Critically analyse the interrelationship between labour welfare and productivity.
 - 2) Write a detailed note on industrial accidents.
- II. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
- 1) Write an essay on Worker's education.
 - 2) Discuss the changing roles and responsibilities of Labour Welfare Officer in new industrial set-up.
- III. Answer **any two** of the following in **250** words : **(20)**
- 1) Examine the importance of social work in industries.
 - 2) Explain the principles of labour welfare.
 - 3) Discuss the humanitarian and democratic approach to labour welfare.
 - 4) Write note on corporate social responsibility.
- IV. Answer **any four** of the following in **100** words : **(20)**
- 1) Importance of Worker's co-operatives in industry.
 - 2) Duties of labour welfare officer.
 - 3) Concept of industrial disaster.
 - 4) Impact of computerisation on workmen.
 - 5) Statutory welfare facilities.
 - 6) Role of trade union in labour welfare.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक सोडविणे.

२) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. (20)
 - 1) कामगार कल्याण व उत्पादकता यांच्यामधील सहसंबंध यावर टिकात्मक परीक्षण करा.
 - 2) उद्योगांमधील अपघात यावर संक्षिप्त टिप लिहा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दात उत्तर लिहा. (20)
 - 1) कामगार शिक्षण – निबंध लिहा.
 - 2) नवीन औद्योगिक क्षेत्रामधील कामगार कल्याण अधिकाऱ्यांच्या बदलत्या भूमिका व जबाबदाऱ्या यावरती संक्षिप्त चर्चा करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची २५० शब्दात उत्तरे लिहा. (20)
 - 1) औद्योगिक क्षेत्रातील समाज कार्याचे महत्व स्पष्ट करा.
 - 2) कामगार कल्याणाची तत्वे स्पष्ट करा.
 - 3) श्रमकल्याणाचे मानवतावादी व लोकतांत्रिक मार्गावर (approaches) चर्चा करा.
 - 4) औद्योगिक सामाजिक जबाबदारी (CSR) – टिप लिहा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची १०० शब्दात लिहा. (20)
 - 1) कामगार पतसंस्थांचे महत्व स्पष्ट करा.
 - 2) कामगार कल्याण अधिकाऱ्यांच्या जबाबदाऱ्यांची यादी करा.
 - 3) औद्योगिक आपत्ती – संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 4) संगणकीकरणाचा कामगारांवर होणाऱ्या परिणामांची चर्चा करा.
 - 5) कायदे अंतर्गत कल्याणकारी सुविधांची यादी लिहा.
 - 6) कामगार कल्याणामधील कामगार संघटनांची भूमिका स्पष्ट करा.

[3710] – 212

M.S.W. (Semester – II) Examination, 2010
(2008 Pattern)
SOCIAL WORK
TW-I : Tribal Social System

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : *i) All questions are compulsory.*
 *ii) Figures in **brackets** indicate marks.*

- I. Answer **any one** of the following in **500** words each : **(20)**
1) Write an essay on – ‘Tribes in India’.
2) Write an essay on – ‘Tribal Woman’.
- II. Answer **any one** of the following in **500** words each : **(20)**
1) Write an essay on ‘Tribal Village’.
2) Discuss in detail on, Tribal family and marriage.
- III. Answer **any two** of the following in **250** words each : **(20)**
1) Discuss in detail on Tribal Economy.
2) Discuss in detail on Tribal Power Structure.
3) Take a historical review of Tribal Culture.
4) Discuss the recent legal provisions for Tribals.
- IV. Answer **any four** of the following in **100** words each : **(20)**
1) Goods exchange method.
2) Components of Tribal Culture.
3) Exploitation of Tribals.
4) Inter tribal relationship.
5) Panchayat Raj and Tribals.
6) Yuvagrah.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 ii) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
 iii) मूळ इंग्रजी प्रश्नातिका ग्राह्य धरावी.

- I. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नांचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : (20)
- 1) 'भारतातील आदिवासी जमाती' – निबंध लिहा.
 - 2) 'आदिवासी स्त्री' – निबंध लिहा.
- II. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नांचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : (20)
- 1) 'आदिवासी गाव' – निबंध लिहा.
 - 2) 'आदिवासी कुटुंब व विवाह' – सविस्तर चर्चा करा.
- III. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दात लिहा : (20)
- 1) आदिवासी अर्थव्यवस्था यावर सविस्तर चर्चा करा.
 - 2) आदिवासी सत्ता रचना यावर सविस्तर चर्चा करा.
 - 3) आदिवासी संस्कृतीचा ऐतिहासिक आढावा घ्या.
 - 4) आदिवासींसाठीच्या नुकत्याच झालेल्या कायदेशीर तरतुदी.
- IV. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी १०० शब्दात लिहा : (20)
- 1) वस्तु विनिमय पद्धत.
 - 2) आदिवासी संस्कृतीचे घटक.
 - 3) आदिवासींचे शोषण.
 - 4) आदिवासींचे आंतरिक नातेसंबंध.
 - 5) पंचायत राज्य व आदिवासी.
 - 6) युवागृह.

[3710] –303

M.S.W. (Semester – III) Examination, 2010
(2008 Pattern)
SOCIAL WORK
FCW– III : Women’s Issues
Development and Empowerment

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) All questions are compulsory.

*2) Figures in **bracket** indicate marks.*

1. Answer **any one** in **500** words. (20)
 - 1) Discuss the various laws related to violences on women in family and society.
 - 2) Describe the physical and mental health of women throughout the life cycle.
2. Answer **any one** in **500** words. (20)
 - 1) Discuss the international initiatives and its contribution in development of women in India.
 - 2) Describe the various efforts of NGO’s for economic, social and integrated development of women.
3. Answer **any two** in **250** words each. (20)
 - 1) Explain concept of empowerment in relation to women situation in India.
 - 2) Discuss the practices of sex determination, feticide and infanticide of girl child.
 - 3) Describe the provisions of family court and mahila adalat to empower women for getting justice.
 - 4) Explain the various roles played by women in political processes.
4. Answer **any four** in **100** words each. (20)
 - 1) Rights guaranteed to women under constitution.
 - 2) Contribution of non-Brahmanical movement on women’s issues.
 - 3) Write note on CEDAW.
 - 4) Reasons for maternal mortality.
 - 5) Status of women in family.
 - 6) Reproductive Health of women.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना:** 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
 2) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
 3) मूळ इंग्रजी प्रश्न ग्राह्य धरावेत.

१. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. (२०)
 १) कुटुंबात व समाजात महिलांवर होणाऱ्या हिंसा संबंधीत असलेल्या विविध कायद्यांवर चर्चा करा.
 २) संपूर्ण जिवनचक्रात महिलांच्या शारीरिक व मानसिक आरोग्याची नमूद करा.
२. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. (२०)
 १) आंतरराष्ट्रीय पातळीवर महिला संबंधीचे पुढाकार व त्याचे भारतीय महिला विकासातील योगदान - चर्चा करा.
 २) विविध स्वयंसेवी संस्थांचे महिलांच्या आर्थिक, सामाजिक व एकात्मिक विकासाचे प्रयत्न नमूद करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची २५० शब्दांत उत्तरे लिहा. (२०)
 १) भारतीय महिला परिस्थिती संदर्भात महिला सशक्तीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 २) लिंग निदान व मुलींची भ्रूणहत्या आणि बालहत्या संबंधीतील कृतींवर चर्चा करा.
 ३) कुटुंब न्यायालय व महिला कोर्टाच्या तरतूदी ह्या महिलांना न्याय मिळण्यासाठी सामर्थ्यनुसार नमूद करा.
 ४) राजकीय प्रक्रियेत महिलांच्या विविध भूमिका स्पष्ट करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची १०० शब्दांत उत्तरे लिहा. (२०)
 १) संविधानानी महिलांना हमी दिलेले हक्क.
 २) अ-ब्राम्हणीय चळवळीचे महिला प्रश्नांवर योगदान.
 ३) सिडॉ - टिप लिहा.
 ४) माता मृत्युदराची कारणे.
 ५) महिलांचे कुटुंबातील स्थान.
 ६) महिलांचे प्रजोत्पादन आरोग्य.

[3710] – 306

M.S.W. (Semester – III) Examination, 2010

SOCIAL WORK (2008 Pattern)

MPSW– III : Psychiatric Information in Child and Adult Psychiatry

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

Note : 1) All questions are compulsory.

2) Figures in brackets indicate marks.

1. (Long answer type) : (20)

Answer **any one** question (out of two) in **500** words.

- a) Discuss the etiology, clinical features and management of Schizophrenia. What are the different types of Schizophrenia ?
- b) Define Mental Retardation. Discuss in detail Down's Syndrome.

2. (Long answer type) :

Answer **any one** question (out of two) in **500** words. (20)

- a) Enumerate the various Anxiety Disorders and discuss in detail Obsessive Compulsive Disorder.
- b) Enumerate the various Somatoform Disorders and discuss Conversion Disorder in detail.

3. (Short answer type) : (20)

Answer **any two** questions (out of four) in **250** words.

- a) Write in brief on Autism.
- b) Discuss the different types of Mood Disorders. Write a note on Hypomania.
- c) Write in detail the different types of Phobias. Briefly discuss Social Phobia.
- d) State the clinical features of Schizoaffective Disorder.

P.T.O.

4. (Short notes answer type) :

(20)

Answer **any four** questions (out of six) in **100** words.

- a) Catatonic Schizophrenia.
- b) Dysthymia.
- c) Difference between Factitious Disorders and Malingering.
- d) Erectile Dysfunction.
- e) Anorexia Nervosa.
- f) Alcohol Dependence.

मराठी रूपांतर

सूचना: 1) खालील सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.

१. कुठल्याही एका प्रश्नांचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा.

(२०)

अ) छिन्नमनस्कता म्हणजे काय ? त्यांचे प्रकार लक्षणे आणि वैद्यकीय व्यवस्थापन याबद्दल सविस्तर माहिती लिहा (Schizophrenia).

ब) मतीमंदत्वाची व्याख्या करा. डिसोशियटिव्ह डिसऑर्डर (D/D) सविस्तर माहिती लिहा.

२. कुठल्याही एका प्रश्नांचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा.

(२०)

अ) काळजीजे वेगवेगळे आजार कोणते (Anxiety disorders) ? व मंत्रचाळेपणाबद्दल सविस्तर माहिती लिहा (O.C.D.).

ब) वेगवेगळे सोमॅटोफॉर्म कोणते (Somatoform) ? त्याबद्दल सविस्तर माहिती लिहा.

३. कुठल्याही दोन प्रश्नांचे २५० शब्दांत उत्तरे लिहा.

(२०)

अ) ऑटिझम (Autism) बदल थोडक्यात माहीती लिहा ?

ब) भावनिक आजारांचे वेगवेगळे प्रकार कोणते व हायपोमेनिया- बदल थोडक्यात माहीती लिहा.

क) अकारण भीतीचे वेगवेगळे प्रकार कोणते व (Social phobia) याबद्दल थोडक्यात माहीती लिहा.

ड) स्विझोयॅफेक्टिव्ह डिसऑर्डर लक्षणे सांगा ?

४. कुठल्याही चार प्रश्नांचे १०० शब्दांत उत्तरे द्या.

(२०)

अ) कॅटॅटोनिक छिन्नमनस्कता (catatonic schizophrenia)

ब) डिसथायमिया (Dysthymia)

क) फॅक्टिशस डिसऑर्डर आणि मॅलिंजरिंगचा फरक सांगा

ड) नपुंसकता (Erectile Dysfunction)

ढ) अँनोरीक्सिया नर्वोसा (Anorexia Nervosa)

ण) दारुचे व्यसन.

[3710] – 309

M.S.W. (Semester – III) Examination, 2010
SOCIAL WORK (2008 Pattern)
URCD – III – Development Economics

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : 1) All questions are **compulsory**.
2) Figures in **bracket** indicate marks.*

1. Answer **any one** of the following in **500** words. (20)
 - 1) Explain the role of cooperatives in empowering the poor and marginalised with the context of objectives and principles.
 - 2) Review the present Agricultural situation on the background of WTO, TRIPS, patent and intellectual property rights.
2. Answer **any one** of the following in **500** words. (20)
 - 1) Discuss the economic development in Urban areas through different service sectors.
 - 2) Discuss the strengths and limitation of modernization and dependency theory of economic development.
3. Answer **any two** of following in **250** words **each**. (20)
 - 1) Write an essay on subsistence based agriculture to commercialization in India.
 - 2) Describe the contribution of other sectors of rural employment than agriculture.
 - 3) Comment “Importance of Gandhian model of rural development”.
 - 4) Review the present Human development in context of economic inequality and poverty.

P.T.O.

4. Answer **any four** of the following in **100** words **each**. (20)

- 1) Note on agriculture price policy.
- 2) Measurement of Human Development.
- 3) Contributions of Green Revolution.
- 4) Note on “Land as a component of economy”.
- 5) Effect of social exclusion on Human Development.
- 6) Write note on MIDC.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
 २) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
 ३) मूळ इंग्रजी प्रश्न ग्राह्य धरावेत.

१. खालीलपैकी **एका** प्रश्नाचे ५०० शब्दात उत्तर लिहा : (२०)

- १) सहकारी संस्थांच्या उद्दिष्टे व तत्वे आधारित गरीब व परीधाबाहेरील लोकांच्या सबलीकरणातील भूमिका स्पष्ट करा.
- २) डब्ल्यू. टी. ओ. ट्रीप्स व पेटंट आणि बौद्धिक संपत्ती हक्क च्या पार्श्वभूमीवर सध्या शेती विषयक परिस्थितीचा आढावा घ्या.

२. खालीलपैकी **एका** प्रश्नाचे ५०० शब्दात उत्तर लिहा : (२०)

- १) शहरी भागात विविध सेवा क्षेत्रातून झालेल्या आर्थिक विकासावर चर्चा करा.
- २) आर्थिक विकासाच्या आधुनिकीकरण व अवलंबीत सिद्धांतावर (गुण व मर्यादा आधारित) चर्चा करा.

३. खालीलपैकी दोन प्रश्नांची प्रत्येकी २५० शब्दात उत्तरे लिहा : (२०)

- १) भारतातील गरजा आधारित शेती ते बाजारीकरणाची शेती यावर निबंध लिहा.
- २) शेती व्यतिरिक्त इतर क्षेत्रांचे ग्रामीण रोजगारीतील योगदान नमूद करा.
- ३) “गांधीजींच्या ग्रामीण विकास कार्यक्रमाचे महत्व” टिप्पणी लिहा.
- ४) आर्थिक विषमता व गरीबीच्या संदर्भात सध्या मानवी विकासाचा आढावा घ्या.

४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची प्रत्येकी १०० शब्दांत उत्तरे लिहा : (२०)

- १) “शेतमाल भाव धोरण” टिप लिहा
- २) मानवी विकासाचे मोजमापन
- ३) हरितक्रांती चे योगदान
- ४) “जमीन हा अर्थकरणातील घटक” टिप लिहा
- ५) सामाजिक वगळण्याच्या मानवी विकासावर परिणाम
- ६) “एम. आय.डी. सी.” टिप लिहा.

[3710] – 311

M.S.W. (Semester – III) Examination, 2010

SOCIAL WORK

(2008 Pattern)

URCD: V – Government and Voluntary Agencies for Rural and Urban Development

Time : 3 Hours

Total. Marks : 80

Note: 1) All questions are compulsory.

2) The figures in the bracket indicate the marks.

1. Answer **any one** question in **500** words. (20)
 - 1) Discuss how 73rd amendment has contributed to people's participation in planning the rural development programmes.
 - 2) Critically discuss challenges in implementing rural development programmes in India.
2. Answer **any one** question in **500** words. (20)
 - 1) Discuss in detail the Jawaharlal Nehru National Urban Renewal Mission in the context of urban poor.
 - 2) Describe in detail the provisions in Integrated Tribal Development programmes.
3. Answer **any two** questions in **250** words. (20)
 - 1) Discuss the concept of waste land development and role of various stakeholders.
 - 2) Discuss in brief recommendations of Balwant Rai Mehta Committee.
 - 3) Discuss the importance of water users committees in irrigation.
 - 4) Describe the structure and functions of CAPART.
4. Write short notes on **any four** of the following topics in **100** words. (20)
 - 1) Any one of the pioneering experiment in rural development in India
 - 2) TRYSEM
 - 3) Housing for rural poor
 - 4) Discuss in brief the concept of joint forest management
 - 5) National Rural Employment Guarantee Act
 - 6) Urban Community Development Projects.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
२) कंसातील संख्या गुण दर्शवितात.

१. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा.ट्र (20)
 - i) ग्रामिण विकास कार्यक्रम नियोजनात लोक सहभाग ह्यामध्ये ७३ व्या घटना दुरुस्तीच्या योगदानाची चर्चा करा.
 - ii) ग्रामिण विकास कार्यक्रमातील आव्हानांची टिकात्मक चर्चा करा.
२. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. (20)
 - i) जवाहरलाल नेहरू राष्ट्रीय नागरी पुनर्निर्माण अभियानाची नागरी गरीब लोकांच्या संदर्भात चर्चा करा.
 - ii) एकात्मिक अदिवासी विकास योजने मधील तरतुदींची सविस्तर चर्चा करा.
३. २५० शब्दात खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (20)
 - i) पडिक जमीन विकासाची संकल्पना स्पष्ट करून त्यातील सहभागी घटकांच्या भूमिकेची चर्चा करा.
 - ii) बलवंतराय मेहेता कमिटीच्या सूचनांची थोडक्यात चर्चा करा.
 - iii) जलसिंचनामध्ये पाणी वापर समितीचे महत्व विशद करा.
 - iv) कापार्ट ह्या संस्थेची रचना व कार्य विशद करा.
४. १०० शब्दात खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा : (20)
 - i) भारतातील ग्रामिण विकासातील सुरवातीच्या प्रयोगापैकी कोणत्याही एका प्रयोगावर टिपण लिहा.
 - ii) ट्रायसेम
 - iii) ग्रामिण गरीबांसाठी गृह निर्माण
 - iv) सहवनव्यवस्थापनाची संकल्पना स्पष्ट करा
 - v) राष्ट्रीय ग्रामिण रोजगार हमी कायदा
 - vi) नागर समुदाय विकास कार्यक्रम.

[3710] – 317

M.S.W. (Semester – III) Examination, 2010
SOCIAL WORK (2008 Pattern)
TWED – V : Environment Policy and Laws

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

N.B. : i) All questions are compulsory.
ii) Figures in bracket indicate marks.

1. Answer **any one** of the following in **500** words : (20)
 - i) Discuss in detail, the role of Government in different economic systems.
 - ii) Explain the meaning of Industrial Policy Resolution and discuss, Government as a regulator of industrial growth.
2. Answer **any one** of the following in **500** words : (20)
 - i) Discuss in detail, the Government policies in the development of environment.
 - ii) Discuss on protection and improvement in the location and operation of fertilizer and pesticide industries.
3. Answer **any two** of the following in **250** words **each** : (20)
 - i) Discuss on improvement of forest resources.
 - ii) Prepare a note on, 'Environment awareness'.
 - iii) Discuss the role of NGOs in Environment development.
 - iv) Prepare a note on, 'CAPART and Environment protection'.
4. Answer **any four** of the following in **100** words **each** : (20)
 - i) Law of the seas.
 - ii) Indian law of pollution control.
 - iii) Hazards of industrial growth.
 - iv) Global meeting on Environment and Development (1985).
 - v) Role of Department of Science and Technology.
 - vi) Protection of threatened species.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** i) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.
 ii) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 iii) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नांचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : (20)
 - i) विविध अर्थव्यवस्थेत शासनाची भूमिका यावर सविस्तर चर्चा करा.
 - ii) औद्योगिक धोरण ठराव चा अर्थ विषद करा व शासन औद्योगिक वाढीचा नियंत्रक – चर्चा करा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नांचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : (20)
 - i) पर्यावरण विकासासंबंधीत शासनाचे धोरण यावर सविस्तर चर्चा करा.
 - ii) खते व किटकनाशके कारखाना यांचे स्थान व कार्य यांच्यात संरक्षण व सुधार यावर चर्चा करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दात लिहा : (20)
 - i) वन्यस्त्रोतांचा विकास यावर चर्चा करा.
 - ii) पर्यावरण जाणीव-जागृती – टीपणी तयार करा.
 - iii) पर्यावरण विकासात स्वयंसेवी संस्थांची भूमिका यावर चर्चा करा.
 - iv) 'कपार्ट व पर्यावरण संरक्षण' – टीपणी तयार करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी १०० शब्दात लिहा : (20)
 - i) सागरी कायदा
 - ii) भारतीय पर्यावरण नियंत्रण कायदा
 - iii) औद्योगिक वाढीचे धोके
 - iv) पर्यावरण व विकास यावर जागतिक बैठक (१९८५)
 - v) विज्ञान व तंत्रज्ञान विभागाची भूमिका
 - vi) अस्तित्वास धोका असलेल्या प्रजातींचे संरक्षण.

[3710] – 35

M.S.W. Examination, 2010

SOCIAL WORK

**CD – 4 : Urban Community Development and Municipal Administration
(85 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) *All questions are compulsory.*
ii) *Figures in **bracket** indicate marks.*

1. Answer **any ten** questions in **20** words **each** : **(20)**

- i) Explain the means of recreation in urban areas.
- ii) Forms of Municipal Government.
- iii) Explain the concept of planning.
- iv) Explain the meaning of slum clearance.
- v) Explain the meaning of community action.
- vi) Explain the term community.
- vii) State any two objectives of urban community development.
- viii) Explain any four effects of industrialisation on urban community.
- ix) State the meaning of community participation.
- x) State the meaning of sanitation.
- xi) Define people's participation.
- xii) Define urbanisation.
- xiii) State the meaning of vol. agency.

2. Answer **any two** questions in **50** words **each** : **(10)**

- i) Obligatory functions of municipality.
- ii) Urban basic services.
- iii) Need of community resources.
- iv) Functions of General Body of Municipal Corporation.

P.T.O.

3. Answer **any two** questions in **150** words **each** : (20)

- i) Write an essay on “various approaches for Urban Community Development”.
- ii) Explain the powers and functions of an Executive Officer.
- iii) Write a detail note on State Control over Urban Local Bodies.
- iv) Highlight on 74th Amendment Bill.

4. Answer **any two** questions in **500** words **each** : (30)

- i) Explain the various committees of Municipal Corporation and their functions.
- ii) Write an essay on “Cantonment Board”.
- iii) State the problems of citizen participation in community development and suggest remedies on it.
- iv) Write an essay on sources of income of Municipal Government.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 २) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
 ३) मुळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका ग्राह्य धरावी.

१. खालीलपैकी कोणत्याही दहाचे उत्तर प्रत्येकी २० शब्दांत लिहा : (20)

- १) नागरी भागातील कामणूकीची साधने विशद करा.
- २) नगरपालीका शासनाचे प्रकार.
- ३) नियोजनाची संकल्पना विशद करा.
- ४) झोपडपट्टीचे उच्चाटन याचा अर्थ विशद करा.
- ५) समुदाय कृती याचा अर्थ विशद करा.
- ६) समुदाय याचा अर्थ स्पष्ट करा.
- ७) नागरी समुदाय विकासाचे कोणतेही दोन उद्दीष्टे स्पष्ट करा.
- ८) औद्योगीकरण मुळे नागरी समुदायावर झालेले कोणतेही चार परिणाम स्पष्ट करा.
- ९) समुदाय सहभाग याचा अर्थ स्पष्ट करा.
- १०) स्वच्छता याचा अर्थ स्पष्ट करा.

- ११) लोक सहभागाची व्याख्या लिहा.
- १२) शहरीकरणाची व्याख्या लिहा.
- १३) स्वयंसेवी संस्था याचा अर्थ स्पष्ट करा.

२. कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी ५० शब्दांत उत्तरे लिहा : (10)

- १) नगरपालीकेची बंधनकारक कार्य.
- २) मुलभूत नागरी सेवा.
- ३) समुदाय स्रोतांची गरज.
- ४) महानगर पालिकेच्या सर्व साधारण-मंडालाचे कार्य.

३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी १५० शब्दांत उत्तरे लिहा : (20)

- १) नगरी समुदाय विकासासाठी असलेले विविध मार्ग यावर निबंध लिहा.
- २) कार्यकारी अधिकऱ्याचे अधिकार आणि कार्य विशद करा.
- ३) नागरी स्थानिक समीत्यांवरील राज्याचे नियंत्रण यावर सविस्तर टिपणी लिहा.
- ४) ७४ व्या घटना दुरुस्ती कायद्याच्या बिलावर प्रकाश टाका.

४. कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी ५०० शब्दांपर्यांत उत्तरे लिहा : (30)

- १) महानगर पालिकेतील विविध समित्या विशद करून त्याचे कार्य विशद करा.
- २) “छावणी मंडळ” यावर निबंध लिहा.
- ३) समुदाय विकासातील नागरीकांच्या सहभागाच्या समस्या स्पष्ट करा.
- ४) “नगर परिषदांची उत्पन्नाची साधने” यावर निबंध लिहा.

[3710] – 38

M.S.W. Examination, 2010
SOCIAL WORK (85 Pattern)
CD-7 : Government and Voluntary Agencies for Rural Development

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B.: 1) All questions are **compulsory**.
2) **Figures** in the bracket indicate **marks**.*

1. Answer **any ten** of the following in **20** words **each** : **(20)**
- 1) Objectives of National Development Council.
 - 2) Meaning of rural reconstruction.
 - 3) Concept of rain water harvesting.
 - 4) Concept of area development programme.
 - 5) Concept of rural health.
 - 6) Concept of minimum needs.
 - 7) Meaning of voluntary agency.
 - 8) Objectives of Indira Awas Yojana.
 - 9) Concept of cottage industry.
 - 10) Meaning of land development.
 - 11) Concept of rural sanitation.
 - 12) Concept of water management.
 - 13) Concept of small scale industry.
2. Answer **any two** of the following questions in **50** words **each** : **(10)**
- 1) Write a note on DWACRA.
 - 2) Discuss in brief on local voluntary efforts.
 - 3) Explain the role of NABARD in rural development.
 - 4) Write a note on water management.

P.T.O.

3. Answer **any two** of the following questions in **150** words **each** : (20)

- 1) Write a note on rural housing.
- 2) Explain the importance of people's participation in rural development.
- 3) Explain the role of DRDA in rural development.
- 4) Discuss the importance water management in rural development.

4. Answer **any two** of the following questions in **500** words **each** : (30)

- 1) Explain the impact of party politics in rural development.
- 2) Write an essay on Five Year's Plans and rural development.
- 3) Critically examine efforts of voluntary agencies in rural development.
- 4) Discuss the Gandhian approach to rural development.

मराठी रूपांतर

- सूचना:** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 २) कंसात दिलेले अंक गुण दर्शवितात.
 ३) इंग्रजीतील मूळ प्रश्न समजावे.

१. खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २० शब्दात लिहा : (२०)

- १) राष्ट्रीय विकास परिषदेचे उद्दिष्टे सांगा.
- २) ग्रामीण पुनर्रचनेचा अर्थ सांगा.
- ३) पावसाच्या पाण्याची साठवणूक – संकल्पना सांगा.
- ४) क्षेत्र विकास कार्यक्रम – संकल्पना सांगा.
- ५) ग्रामीण आरोग्य – संकल्पना सांगा.
- ६) किमान गरजा – संकल्पना सांगा.
- ७) स्वयंसेवी संस्थेचा अर्थ सांगा.
- ८) इंदिरा आवास/घरकुल योजनेचे उद्दिष्टे सांगा.
- ९) कुटीर उद्योगाची – संकल्पना सांगा.
- १०) भूविकास चा – अर्थ सांगा.

११) ग्रामीण स्वच्छता – संकल्पना सांगा.

१२) पाणी व्यवस्थापन – संकल्पना सांगा.

१३) लघु उद्योग – संकल्पना सांगा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी ५० शब्दात लिहा : (१०)

१) डाक्रा (DWACRA) वर टीप लिहा.

२) स्थानिक स्वयं प्रयत्नावर थोडक्यात चर्चा करा.

३) ग्रामीण विकासात नाबार्ड (NABARD) ची भूमिका स्पष्ट करा.

४) पाणी व्यवस्थापनावर टीप लिहा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी १५० शब्दात लिहा : (२०)

१) 'ग्रामीण घरकुल' यावर सविस्तर टीप लिहा.

२) ग्रामीण विकासातील लोक सहभागाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

३) ग्रामीण विकासातील डीआरडीए (DRDA) ची भूमिका स्पष्ट करा.

४) ग्रामीण विकासात पाणी व्यवस्थापनाचे महत्त्व यावर चर्चा करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी ५०० शब्दात लिहा : (३०)

१) ग्रामीण विकासात राजकीय पार्टींचा होणारा परिणाम स्पष्ट करा.

२) पंचवार्षिक योजना आणि ग्रामीण विकास यावर निबंध लिहा.

३) ग्रामीण विकासात स्वयंसेवी संस्थांचे प्रयत्न यावर टीकात्मक परीक्षण करा.

४) ग्रामीण विकासासाठी गांधींचा दृष्टिकोण यावर चर्चा करा.

[3710] – 39

M.S.W. Examination, 2010
SOCIAL WORK
Methods of Social Work – VI
CD – VIII : Crisis Intervention and Disaster Management
(85 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : i) All questions are **compulsory**.
ii) Figures in **bracket** indicate marks.*

1. Answer **any ten** questions in **20** words **each** : **(20)**

- 1) Define crisis.
- 2) Give the meaning of group.
- 3) Explain type of communities.
- 4) Give the meaning of vol. organization.
- 5) Give the meaning of therapy.
- 6) Give the definition of social worker.
- 7) Explain the meaning of disaster.
- 8) Explain the meaning of riots.
- 9) Give the meaning of accident.
- 10) Give the meaning of famine.
- 11) Explain the term cyclone.
- 12) Explain the word terrorism.
- 13) Explain the term training.

2. Answer **any two** questions in **50** words **each** : **(10)**

- i) Crisis on a life-changing event. Discuss.
- ii) Crisis intervention.
- iii) Crisis as an event affecting communities.
- iv) Community based crisis oriented therapy.

P.T.O.

3. Answer **any two** questions in **150** words **each** : (20)

- i) Explain different types of natural disasters.
- ii) Discuss gender issues in disaster.
- iii) Describe the causes of terrorism.
- iv) Discuss the techniques involved in crisis intervention.

4. Answer **any two** questions in **500** words **each** : (30)

- i) Discuss the physical and psychological impact of disasters.
- ii) Describe post effects of disaster and suggest remedies.
- iii) Write an note on industrial accidents.
- iv) Role of Government organization in disaster management. Discuss.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडाविणे आवश्यक आहे.
 २) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
 ३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.

१. कोणत्याही दहा प्रश्नांची प्रत्येकी २० शब्दांत उत्तरे लिहा : (20)

- १) संकट याची व्याख्या करा.
- २) गट याचा अर्थ लिहा.
- ३) समुदायाचे प्रकार विशद करा.
- ४) स्वयंसेवी संस्थाचा अर्थ स्पष्ट करा.
- ५) उपचार याचा अर्थ स्पष्ट करा.
- ६) सामाजिक कार्यकर्त्याची व्याख्या करा.
- ७) आपत्ती याचा अर्थ स्पष्ट करा.
- ८) दंगे याचा अर्थ विशद करा.
- ९) अपघाताचा अर्थ विशद करा.
- १०) दुष्काळाचा अर्थ स्पष्ट करा.

११) वादळ (Cyclone) याची संकल्पना स्पष्ट करा.

१२) दहशतवाद याचा अर्थ विशद करा.

१३) प्रशिक्षण याची संकल्पना स्पष्ट करा.

२. कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी ५० शब्दांत उत्तरे लिहा : (10)

१) “संकट हे जिवनात-बदल घडवणारी घटना” चर्चा करा.

२) संकट काळातील मध्यस्थी.

३) संकट अशी घटना जी समुदायावर परिणाम करते.

४) समुदायावर आधारीत संकट कालीन उपचार.

३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी १५० शब्दांत उत्तरे लिहा : (20)

१) विविध प्रकारच्या नैसर्गिक आपत्ती स्पष्ट करा.

२) आपत्ती काळातील लिंगभाव यावर चर्चा करा.

३) दहशतवादाची कारणाचे वर्णन करा.

४) संकटसमयी मध्यस्थितील तंत्रे यावर चर्चा करा.

४. कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी ५०० शब्दांत उत्तरे लिहा : (30)

१) आपत्तीचे शारिरीक आणि मानसिक परिणाम यावर चर्चा करा.

२) आपत्ती नंतरचे होणारे परिणामाचे वर्णन करा.

३) औद्योगिक अपघात यावर टिपणी लिहा.

४) आपत्ती व्यवस्थापनातील शासनाची भूमिका-चर्चा करा.

[3710] – 401

M.S.W. (Semester IV) Examination, 2010
SOCIAL WORK (2008 Pattern)
G-XI: Social Policy and Planning

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

N.B. : 1) All questions are compulsory
2) The figures in the bracket indicate the marks.

1. Answer **any one** question in **500** words. (20)
 - i) Describe in detail the role of different organisations in policy formulation.
 - ii) Explain in detail the importance of micro planning in context of decentralized planning process in india.
2. Answer **any one** question in **500** words. (20)
 - i) Post '1990 period marks the beginning of the new era in social policy' . Discuss the statement critically.
 - ii) Explain the concept of affirmative action and discuss in detail the affirmative action policies for scheduled tribes OR women in India.
3. Answer **any two** questions in **250** words. (20)
 - i) Discuss in detail concept of poverty and alleviation programmes in india.
 - ii) Briefly describe the role of the social work profession in policy formulation.
 - iii) Critically discuss the National Policy on Health.
 - iv) Discuss in detail the salient features of policy on children in India
4. Write short notes (**any four**) on the following topics in **100** words. (20)
 - i) Explain 'Social policies' as instruments of 'social development'.
 - ii) Explain the relationship between social policy and economic policy.
 - iii) Write a detail note on provisions for urban poor in JNNURM.
 - iv) Discuss in brief the importance of 'Panchayat Extension to Scheduled Areas'.
 - v) Concept of 'inclusive Growth in '11th Five Year Plan.
 - vi) Sarva Shikshan Abhiyan.

P.T.O.

मराठीरूपांतर

समाज कार्य

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) कंसातील संख्या गुण दर्शविते.

१. खालीलपैकी (कोणत्याही एक) प्रश्नाचे ५०० शब्दात उत्तर लिहा. (20)
 - i) धोरण निर्माती भेदे विविध संस्थांची भूमिका विस्तृत पणे विशद करा.
 - ii) विकेंद्री नियोजनामध्ये सुक्ष्म नियोजनाचे महत्त्व विस्तृतपणे स्पष्ट करा.
२. ५०० शब्दात उत्तर लिहा (कोणत्याही एक) : (20)
 - i) “ १९९० नंतरचा कालावधी हा समाजीक धोरणा मधील वेगळ्या अध्यायाची सुरवात दर्शवितो” या विधानाची टिकात्मक चर्चा करा.
 - ii) “सकारात्मक कृती”(ऑफर्मेटिव्ह अॅक्शन) ही संकल्पना स्पष्ट करून भारतातील आदिवासी किंवा स्त्रिया यांच्या साठीची सकारात्मक धोरणे विशद करा.
३. २५० शब्दात उत्तर लिहा (कोणत्याही दोन) : (20)
 - i) दारिद्र्य ही संकल्पना स्पष्ट करून भारतातील दारिद्र्य निर्मुलन योजना सांगा.
 - ii) समाज कार्य व्यवसायाची धोरण निश्चितीतील भूमिका स्पष्ट करा.
 - iii) राष्ट्रीय आरोग्य धोरणाची टीकात्मक चर्चा करा.
 - iv) भारतातील बालकांच्या धोरणा मधील ठळक वैशिष्ट्ये नमुद करा.
४. १०० शब्दात टिपा लिहा(कोणत्याही चार) : (20)
 - i) सामाजीक धोरण हे सामाजीक विकासाचे साधन आहे
 - ii) सामाजीक धोरण व आर्थिक धोरणामधील नाते.
 - iii) जवाहरलाल नेहरू राष्ट्रिय नागरी पुनर्निमाण अभियानांमधील शहरी गरीब लोकासाठीच्या सुविधा.
 - iv) ‘शीडूल्ड एरीया साठी पंचायत विस्तार’ (पेसा) याचे महत्त्व विशद करा.
 - v) ११ व्या पंचवर्षीक योजने मधील ‘समावेशक वाढ’ (इन्क्लूझिव ग्रोथ) ही संकल्पना.
 - vi) सर्व शिक्षा अभियान.

[3710] – 402

M.S.W. (Semester – IV) Examination, 2010
SOCIAL WORK (2008 Pattern)
G-XII : Administration and Management in Social Work

Time : 3 Hours

Total Marks : 80

N.B. : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures in brackets indicate marks.*

- I. Answer **any one** of the following in **500** words : (20)
- 1) Describe and explain the concept and content (POSDCORB) of administration.
 - 2) Describe the role of local self Government in development administration.
- II. Answer **any one** of the following in **500** words : (20)
- 1) Describe the need of fund rising in NGO and discuss in detail NGO's methods of fund raising.
 - 2) Prepare the detail project proposal including the financial details, any one of the following. Broad areas – Health or Education or Environment.
- III. Answer **any two** of the following in **250** words : (20)
- 1) Write down and explain the principle of Public Administration.
 - 2) Explain in detail the principles of Management.
 - 3) Write detail note on Mahila Ayog.
 - 4) Write down in detail the process of decision making.
- IV. Answer **any four** of the following in **100** words: (20)
- 1) Write note on formal and informal organization.
 - 2) Write detail note on Social Audit.
 - 3) Importance of MIS System in the Organisation.
 - 4) Role and responsibilities of Charity Commissioner.
 - 5) Role and responsibilities of District Collector.
 - 6) Write note on employee Induction.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
3) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.

- I. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर **500** शब्दांत लिहा : (20)
- 1) प्रशासनाची संकल्पना स्पष्ट करा व प्रशासनाचे (POSDCORB) आशय/घटक स्पष्ट करा.
 - 2) स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या विकास प्रशासनामधील भूमिका सविस्तर विशद करा.
- II. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नांचे उत्तर **500** शब्दांत लिहा : (20)
- 1) निधी उभारणाची सामाजिक संस्थाची गरज विशद करा व निधी उभारण्याच्या पद्धती विषयी सविस्तर चर्चा करा.
 - 2) आरोग्य किंवा शिक्षण किंवा पर्यावरण ह्या पैकी एका विषयावरील प्रकल्प आराखडा वित्तय माहिती सहित तयार करा.
- III. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे **250** शब्दांत लिहा : (20)
- 1) लोक प्रशासनाची तत्वे सविस्तर लिहा.
 - 2) व्यवस्थापनाची तत्वे सविस्तर स्पष्ट करा.
 - 3) सविस्तर लिहा – महिला आयोग.
 - 4) निर्णय बदलची प्रक्रिया सविस्तर स्पष्ट करा.
- IV. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे **100** शब्दांत लिहा : (20)
- 1) औपचारिक व अनौपचारिक संघटना टिप लिहा.
 - 2) टिप लिहा – सामाजिक परीक्षण.
 - 3) MIS पद्धतीचे संस्था/संघटने मधील महत्त्व लिहा.
 - 4) टिप लिहा – धर्मादाय आयुक्तांच्या भूमिका व जवाबदाऱ्या.
 - 5) टिप लिहा – जिल्हा अधिकारांच्या भूमिका व जवाबदाऱ्या.
 - 6) टिप लिहा – कर्मचारी प्रतिष्ठापना.

[3710] – 406

**M.S.W. (Semester – IV) Examination, 2010
(2008 Pattern)**

**MPSW – VI : MEDICO LEGAL INFORMATION FOR MEDICAL AND
PSYCHIATRIC SOCIAL WORKERS**

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

*Note : 1) Attempt **all** questions.
2) Figures in **brackets** indicate **marks**.*

1. Answer **any one** in **500** words : **(20)**
 - 1) Define ‘Oral Evidence’ and discuss in detail the proceedings of Examination in chief, Cross examination and Re-examination.
 - 2) State the factors that are considered for the establishment of identity and describe any 4 in detail.
2. Answer **any one** in **500** words : **(20)**
 - 1) Define Inquest in medico legal perspective and discuss in detail Police inquest and its short-falls and Magistrate’s inquest.
 - 2) State with illustration the need of Medico-legal information for Medical Social Workers.
3. Answer **any two** in **250** words each : **(20)**
 - 1) State the Medico-legal significance of age and discuss the parameters used to ascertain the age.
 - 2) Explain ‘Dying declaration’ and ‘Dying deposition’ and discuss which is more legally valid and why ?
 - 3) Describe scars in detail and discuss their medico-legal significance.
 - 4) Define Medical certificates, state their types and the important contents to be incorporated in each type.

P.T.O.

4. Answer **any 4** in **100** words each :

(20)

- 1) Explain the compulsory and voluntary duties of a doctor.
- 2) State the meaning of Implied consent and its scope in doctor patient relationship.
- 3) Explain professional secrecy and privileged communication.
- 4) Explain giving examples, grounds for legal abortion under the MTP Act.
- 5) Explain defense wounds and self-inflicted wounds and bring out the differences in them.
- 6) Define ballistics and explain Internal, External and Terminal ballistics.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडवा.

२) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.

३) मूळ इंग्रजी प्रश्न ग्राह्य धरावत.

1. कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा :

(20)

- 1) “तोंडी साक्ष/जबानी” – संकल्पना स्पष्ट करा व मुख्य तपास आधिकार्याचे कामकाज, उलट तपासणी व फेर तपासणी यावर सविस्तर चर्चा करा.
- 2) ओळख पटविण्यासाठी विचारात घेतले जाणारे घटक नमूद करून कुठल्याही ४ घटकांचे सविस्तर वर्णन करा.

2. कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा :

(20)

- 1) न्याय-वैद्यक दृष्टीकोनातून ‘चौकशी’ची व्याख्या लिहा व पोलीसांनी केलेली चौकशी, त्यातील त्रुटी आणि न्यायाधीशांनी केलेली चौकशी यावर सविस्तर चर्चा करा.
- 2) वैद्यकीय समाज कार्यकर्त्यांना न्याय वैद्यक शास्त्राचा माहितीची गरज उदाहरणे देऊन स्पष्ट करा.

3. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दात लिहा : (20)

- 1) न्याय वैद्यक शास्त्राच्या दृष्टीकोनातून वयाचे महत्त्व स्पष्ट करा व वय निश्चिती करताना कोणत्या विशेष गोष्टींचे मोजमाप केले जाते यावर सविस्तर चर्चा करा.
- 2) मृत्यूपूर्व केलेले जाहीर निवेदन (Dying Delcaration) आणि मृत्यूपूर्वे दिलेली जबानी (Dying Deposition) स्पष्ट करून यातील कायदेशीररित्या सबल आहे व का ते स्पष्ट करा.
- 3) 'वर्ण' (Scars) – सविस्तर वर्णन करा आणि त्यांचे न्याय वैद्यक शास्त्रातील महत्त्व स्पष्ट करा.
- 4) 'वैद्यकीय प्रमाणपत्रे' – व्याख्या लिहा, त्यांचे प्रकार नमूद करा व पत्येक प्रकारच्या प्रमाणपत्रात समाविष्ट करण्याचे महत्त्वाचे घटक स्पष्ट करा.

4. कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी १०० शब्दात लिहा : (20)

- 1) डॉक्टरांची आवश्यक कर्तव्ये आणि ऐच्छिक कर्तव्ये स्पष्ट करा.
- 2) सूचित/ध्वनित संमती – अर्थ स्पष्ट करा आणि डॉक्टर व रुग्ण यांच्या नातेसंबंधातील अशा संमतीची व्याप्ति/वाव (scope) स्पष्ट करा.
- 3) व्यावसयिक गुप्तता आणि संदेश/संवाद करण्याचा विशेषाधीकार (Priviledged communication) या संकल्पना स्पष्ट करा.
- 4) वैद्यकीय गर्भपात करण्याची कायदेशीर कारणे उदाहरणे देऊन स्पष्ट करा.
- 5) बचाव करताना झालेल्या जखमा आणि स्वतःहून करून घेतलेल्या जखमा स्पष्ट करून दोन्ही जखमांतील फरक सांगा.
- 6) क्षेपण अस्त्र शास्त्र (Ballistics) – व्याख्या लिहा व क्षेपणअस्त्राचा आतील, बाहेरील व अंतिम प्रवास/मार्ग स्पष्ट करा.

[3710] – 409

M.S.W. (Semester – IV) Examination, 2010
SOCIAL WORK (2008 Pattern)
URCD – VI – Planning and Management of Community Projects

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

N.B. : 1) All questions are compulsory
2) Figures in bracket indicate marks.

1. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
 - 1) Discuss various types of community projects with different orientation in the field of Health or Agriculture.
 - 2) Discuss in detail the phases of project life cycle and areas to be considered in each phase.
2. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
 - 1) Discuss various participatory methods for need assessment with its significant differences.
 - 2) Describe the various strategies of capacity building of the organisation.
3. Answer **any two** of the following in **250** words : **(20)**
 - 1) Describe the log frame analysis with its importance in project planning.
 - 2) Explain the transparency and accountability to the community as Healthy practices of organisation.
 - 3) Discuss the efforts of development as freedom in the context of era of globalization.
 - 4) Describe the role of support organisations with the perspective of women in development.
4. Answer **any four** of the following in **100** words each : **(20)**
 - 1) Role of community in social audit .
 - 2) Purposes of evaluation of development projects.
 - 3) Perspective of Justice in development.
 - 4) Importance of Participatory Resource Mapping.
 - 5) Networking as a strategy of development organisations.
 - 6) Difference between reporting and documentation with its importance for development projects.

P.T.O

मराठी रूपांतर

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) कसातील अंक गुण दर्शवितात

3) मूळ इंग्रजी प्रश्न ग्राह्य धरावेत

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दात उत्तर लिहा.

1) आरोग्य क्षेत्रात किवां शेती संबंधित काम करणाऱ्या विविध मत प्रवाहा आधारित समुदाय प्रकल्पांवर चर्चा करा. (20)

2) प्रकल्प जीवन चक्रातील विविध टप्पे व त्या अंतर्गत समाविष्ट असणाऱ्या विविध मुद्द्यांवर सविस्तर चर्चा करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दात उत्तर लिहा.

1) समुदाय गरजा निर्धारित करणाऱ्या विविध पद्धती व त्यामधील वेगळेपणावर चर्चा करा.

2) संस्था क्षमता बांधणीच्या विविध रणनीती स्पष्ट करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी २५० शब्दात उत्तर लिहा. (20)

1) तर्क चौकट विश्लेषणा (LFA) चे प्रकल्प नियोजनातील महत्वाधारीत वर्णन करा.

2) समुदाया बरोबर “ पारदर्शकता व जबाबदार ” या दोन पोषक प्रक्रिया स्पष्ट करा.

3) जागृतीकीकरणाच्या युगात स्वातंत्र्या संबंधात विकासाच्या विविध प्रयत्नांवर चर्चा करा.

4) “विकासामध्ये महिला” ह्या दृष्टीकोनानुसार सहकार्य / मदत संस्थांच्या भूमिका स्पष्ट करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची प्रत्येकी १०० शब्दात उत्तरे लिहा. (20)

1) सामाजिक लेखापरिक्षणात समुदायाची भूमिका.

2) विकास प्रकल्पांच्या मूल्यमापनाचे विविध हेतू.

3) विकासामध्ये “न्याय ” आधारित दृष्टीकोन.

4) सहभागी संसाधन नकाशा आखणी चे महत्व.

5) “ संपर्क जाळे ” ही विकास संस्थांची रणनीती.

6) “अहवाल लिखाण व पुरावा लिखाण” मधील फरक स्पष्ट करून विकास प्रकल्पासाठी याचे महत्व नमूद करा.

[3710] – 410

M.S.W. (Semester – IV) Examination, 2010
SOCIAL WORK
URCD – VII : Development Perspective in Community Development
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Total Marks : 80

Note : i) *All questions are compulsory.*
ii) *Figures in brackets indicate marks.*

1. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
 - 1) Write a detailed note with examples reflecting your understanding of advocacy and campaigning.
 - 2) Discuss the processes and outcomes of training needs assessment of community health workers and draw up training modules based on this.
2. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
 - 1) Write a detailed note on programmes for drinking water and sanitation.
 - 2) Critically review the approaches and strategies used for empowering women through microfinance.
3. Answer **any two** of the following in **250** words : **(20)**
 - 1) Discuss the strategies involved in pressure group and lobbying.
 - 2) Explain the processes and importance of evaluation of following training.
 - 3) Discuss the concept of Corporate Social Responsibility.
 - 4) Explain importance of watershed development.
4. Answer **any four** of the following in **100** words each : **(20)**
 - 1) Define networking.
 - 2) Explain concept of Joint Forest Management.
 - 3) Briefly discuss types of training.
 - 4) Explain importance of Sakhar Shala.
 - 5) Define capacity building.
 - 6) Meaning of natural farming.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्नांचे उत्तरे लीहणे आवश्यक .
 २) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
 ३) मूळ इंग्रजी प्रश्न ग्राह्य धरावे.

१. खालील पैकी कोणत्याही १ प्रश्नांचे ५०० शब्दात उत्तर लिहा : (20)
 - १) वकालत (अॅडवोकेसी) व मोहीम बदल आपली समझ सोडदाहरण स्पष्ट करा.
 - २) समुदाय आरोग्य कार्यकर्तांचे प्रशिक्षण गरजा निर्धारण ची प्रक्रिया व निष्पत्ति बदल चर्चा करून त्या आधारे प्रशिक्षणाचा सविस्तर आराखाडा तयार करा.
२. खालील पैकी कोणत्याही १ प्रश्नांचे ५०० शब्दात उत्तर लिहा : (20)
 - १) पिण्याचे पाणी व स्वच्छता कार्यक्रमा बदल सविस्तर टीप लिहा.
 - २) लघु वित्त पुरवठा मधून स्त्रीयांचे सबलीकरण करिता दृष्टिकोण व रणनीती टीकात्मक परिक्षण करा.
३. खालील पैकी कोणत्याही २ प्रश्नांचे प्रत्येकी २५० शब्दात उत्तरे लिहा : (20)
 - १) दबाव गट व लॉबींगच्या रणनीती-चर्चा करा.
 - २) प्रशिक्षण पश्चात मूल्यमापनाची प्रक्रिया व महत्त्व - चर्चा करा.
 - ३) औद्योगिक सामाजिक जबाबदारी (“सी.एस्.आर”) ची संकल्पना-चर्चा करा.
 - ४) पाणलोट क्षेत्र विकासाचे महत्त्व - स्पष्ट करा.
४. खालील पैकी कोणत्याही ४ प्रश्नांचे प्रत्येकी १०० शब्दात उत्तरे लिहा : (20)
 - १) ‘संपर्क जाळे’ तयार करणे - व्याख्या लिहा.
 - २) संयुक्त जंगल व्यवस्थापन - संकल्पना स्पष्ट करा.
 - ३) प्रशिक्षणांचे प्रकार - स्पष्ट करा.
 - ४) साखर शाळेचे महत्त्व - नमूद करा.
 - ५) क्षमतावाढ - व्याख्या लिहा.
 - ६) नैसर्गिक शेती - अर्थ स्पष्ट करा.

[3710] – 416

M.S.W. (Semester – IV) Examination, 2010
(2008 Pattern)
SOCIAL WORK
TWED – 7 : Environmental Development Programmes

Time : 3 Hours

Total Marks : 80

N.B. : 1) All questions are compulsory.
*2) Figures in **brackets** indicate marks.*

1. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
 - 1) Write an essay on, “Industrial Policy Resolutions”.
 - 2) Write an essay on, “Indian Economy”.
2. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
 - 1) Write an essay on, “Industrial Policy Framework”.
 - 2) Write an essay on, “Problems of Industrial Growth in India”.
3. Answer **any two** of the following in **250** words each : **(20)**
 - 1) Discuss the role of agriculture in economic development.
 - 2) Discuss the limitations in Adoption process.
 - 3) Prepare a note on, Agriculture extension education.
 - 4) Describe the measures of pollution control.
4. Answer **any four** of the following in **100** words each : **(20)**
 - 1) Development programmes for small farmers.
 - 2) Concept of Joint Forest Management.
 - 3) Inland and marine fisheries.
 - 4) Marketing of Agriculture produce.
 - 5) Elements of Agriculture development policies
 - 6) Protection measures.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे .
 ii) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
 iii) मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका ग्राह्य धरावि.

- I. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नांचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : (20)
- 1) 'औद्योगिक धोरण ठराव' – निबंध लिहा.
 - 2) 'भारतीय अर्थव्यवस्था' – निबंध लिहा.
- II. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नांचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : (20)
- 1) 'औद्योगिक धोरण रचना' – निबंध लिहा.
 - 2) 'भारतातील औद्योगिक वाढीच्या समस्या' – निबंध लिहा.
- III. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येकी २५० शब्दात लिहा : (20)
- 1) आर्थिक विकासात कृषिक्षेत्राची भूमिका यावर चर्चा करा.
 - 2) दत्तक प्रक्रियेच्या मर्यादा यावर चर्चा करा.
 - 3) कृषी विस्तार शिक्षण यावर टीपणी तयार करा.
 - 4) पर्यावरण नियंत्रणाच्या साधनांचे वर्णन करा.
- IV. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांचे प्रत्येकी १०० शब्दात उत्तर लिहा : (20)
- 1) लहान शेतकऱ्यांसाठीचे विकास कार्यक्रम.
 - 2) संयुक्त वनव्यवस्थापन संकल्पना.
 - 3) जमीनीवरील व समुद्री मासेमारी.
 - 4) कृषीउत्पादनाचे विपणन.
 - 5) कृषीविकास धोरणाचे घटक.
 - 6) संरक्षण उपाय.

[3710] – 201

M.S.W. (Semester – II) Examination, 2010
G VI – METHODS OF SOCIAL WORK – IV
Social Work Research and Statistics
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

Note : 1) All questions are compulsory.
2) Figures in brackets indicate marks.

1. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
 - 1) Prepare a detailed note on report preparation based on research studies.
 - 2) Distinguish with examples, between social research and social work research.
2. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
 - 1) Discuss in detail the steps in the process of social research.
 - 2) Discuss types of sampling and explain the concepts of universe, sampling frame and sampling unit.
3. Answer **any two** of the following in **250** words : **(20)**
 - 1) Calculate the central tendencies using mean and median of the following and show standard deviation.

Sr. No.	Height (cms.)
1	150
2	154
3	158
4	161
5	162
6	159
7	135
8	170
9	174
10	181
11	165

P.T.O.

2) Draw a bar chart and interpret the results of the following data :

Religion Percentage

Hindu 40%

Muslim 10%

Christian 20%

Jain 22%

Sikh 08%

100%

3) Discuss the levels of measurement (nominal, ordinal, interval, ratio) with examples.

4) Discuss the process of data editing and classification.

4. Answer **any four** of the following in **100** words **each** :

(20)

- 1) Bivariate data analysis
- 2) Define qualitative research design
- 3) Baseline study – explain
- 4) Define case study research
- 5) Use of SPSS
- 6) Function of hypothesis in research.

मराठी रूपांतर

टीप : १) प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर लिहिणे अनिवार्य.

२) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.

३) मूळ इंग्रजी ग्राह्य धरा.

१. खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दात उत्तर लिहा :

(20)

- 1) संशोधन अभ्यासाच्या आधारे अहवाल तयार करणे – सविस्तर टीपा लिहा.
- 2) सामाजिक संशोधन व समाज कार्य संशोधनातील फरक उदाहरण सहित स्पष्ट करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दात उत्तर लिहा : (20)

- 1) सामाजिक संशोधन प्रक्रियेतील पायऱ्यांवर सविस्तर चर्चा करा.
- 2) नमुना निवडीच्या प्रकारांवर चर्चा करा. विश्व (समग्र) नमुना निवडीची चौकट आणि नमुना निवडीचे एकांक ह्या संकल्पना स्पष्ट करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दात उत्तरे लिहा : (20)

- 1) खालील तथ्यांचे माध्य व मध्यांक पद्धतीचे उपयोग करून केंद्रीय प्रवृत्तिचे मापन करा आणि प्रमाण विचलन दाखवा.

अ. क्र.	ऊंची (से. मि.)
1	150
2	154
3	158
4	161
5	162
6	159
7	135
8	170
9	174
10	181
11	165

2) खालील तथ्यांचे आधारे स्तंभालेख काढा आणि विश्लेषण लिहा :

धर्म	टक्केवारी
हिंदु	40%
मुस्लिम	10%
ख्रिश्चन	20%
जैन	22%
शिख	08%
	100%

3) मापनाचे शलाका सोदाहरण स्पष्ट करा (नामांकन, क्रमांकन, अंतर व गुणोत्तर शलाका).

4) तथ्य संपादन व वर्गीकरण – चर्चा करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांचे प्रत्येकी १०० शब्दात उत्तरे लिहा :

(20)

1) द्विचल तथ्य विश्लेषण

2) गुणात्मक संशोधन आराखडा – व्याख्या लिहा

3) पायाभूत (बेसलाईन) अभ्यास – स्पष्ट करा

4) व्यष्टि अभ्यास – व्याख्या लिहा

5) एस.पी.एस.एस. चा उपयोग

6) संशोधनात गृहीतकेचा उपयोग.

[3710] – 203

M.S.W. (Semester – II) Examination, 2010

SOCIAL WORK (2008 Pattern)

G-VIII : Methods of Social Work – III

Work with Communities : Community Organization and Social Action

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B.: 1) All questions are compulsory.

*2) Figures in the **bracket** indicate **marks**.*

1. Answer **any one** out of two in **500** words : (20)
 - 1) Explain the factors involved in process of community disintegration in India.
 - 2) Explain the meaning of social action and discuss various issues confronting Social Action in India.
2. Answer **any one** out of two in **500** words : (20)
 - 1) Discuss the various steps in community organisation.
 - 2) Discuss the scope of community organisation and explain the role of community organizer.
3. Answer **any two** out of four in **250** words **each** : (20)
 - 1) Write a detail note on “PRA (Participatory Rural Appraisal)”.
 - 2) Examine the process of evaluation in community organisation.
 - 3) Write short notes on :
 - i) Cycle of empowerment
 - ii) Challenges in participation.
 - 4) Write a detail note on “recording in community organisation”.
4. Answer **any four** out of six in **100** words **each** : (20)
 - 1) Areas of community organisation.
 - 2) Community welfare.
 - 3) Principles of community organisation.
 - 4) Use of social action method in social work.
 - 5) Importance of planning in community organisation.
 - 6) Importance of community development.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : (२०)
 - १) भारतात समुदाय विघटनाच्या प्रक्रियेत सहभागी असणारे घटक विशद करा.
 - २) सामाजिक कृती याचा अर्थ विशद करा आणि भारतात सामाजिक कृती विरोधी विविध बाबी यावर चर्चा करा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : (२०)
 - १) समुदाय संघटनांच्या विविध पायऱ्या यावर चर्चा करा.
 - २) समुदाय संघटनेची व्याप्ती यावर चर्चा करा आणि समुदाय संघटकाची भूमिका विशद करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दात लिहा : (२०)
 - १) सहभागी ग्रामिण अध्ययन/मूल्यावलोकन यावर सविस्तर टिपणी लिहा.
 - २) समुदाय संघटनांमधील मूल्यमापन प्रक्रियेचे परीक्षण करा.
 - ३) थोडक्यात टीपा द्या :
 - १) सबलीकरणाचे चक्र.
 - २) सहभागासंबंधी आव्हाने.
 - ४) समुदाय संघटनेमधील नोंदणी यावर सविस्तर टीपणी लिहा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची प्रत्येकी १०० शब्दात उत्तरे लिहा : (२०)
 - १) समुदाय संघटनेची क्षेत्रे.
 - २) समुदाय कल्याण.
 - ३) समुदाय संघटनेची तत्त्वे.
 - ४) सामाजिक क्रांती पद्धतीचा समाज कार्यात होणारा उपयोग.
 - ५) समुदाय संघटनेत नियोजनाचे महत्त्व.
 - ६) समुदाय विकासाचे महत्त्व.

[3710] – 411

M.S.W. (Sem. – IV) Examination, 2010
SOCIAL WORK (2008 Pattern)
URCD – VIII : Intervention and Management in Disasters

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

*N.B. : i) All questions are **compulsory**.
ii) Figures in **bracket** indicate marks.*

1. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
 - 1) Discuss on natural disasters in detail.
 - 2) Discuss on causes behind road accidents in detail.
2. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
 - 1) Discuss on the role of professional social worker in disasters.
 - 2) Discuss on various health problems in disaster situation.
3. Answers **any two** of the following in **250** words each : **(20)**
 - 1) Explain the role of NGO in disaster situation.
 - 2) Explain about Tsunami in Tamilnadu.
 - 3) Explain the role of media in disaster situation.
 - 4) Explain the importance of financing provisions in disasters.
4. Answers **any four** of the following in **100** words each : **(20)**
 - 1) Godhara riots
 - 2) Social Aid in disaster
 - 3) Community participation in disaster
 - 4) Special groups in disaster
 - 5) Resettlement in disaster
 - 6) Industrial Accidents.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
 ii) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
 iii) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.

१. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. (20)
 - १) नैसर्गिक आपत्तींवर विस्तृत चर्चा करा.
 - २) रस्त्यावर होणाऱ्या अपघातांच्या कारणावर विस्तृत चर्चा करा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. (20)
 - १) आपत्तीच्या काळात व्यावसायिक समाजकार्यकर्त्यांच्या भूमिकेवर चर्चा करा.
 - २) आपत्तीजनक परिस्थितीतील विविध आरोग्यविषयक समस्यांवर चर्चा करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दात लिहा. (20)
 - १) आपत्तीच्या परिस्थितीत अशासकीय संस्थांची भूमिका स्पष्ट करा.
 - २) तामीळनाडूतील सुनामी विषयक माहिती स्पष्ट करा.
 - ३) आपत्तीच्या परिस्थितीत माध्यमांची भूमिका स्पष्ट करा.
 - ४) आपत्तीमधील आर्थिक तरतुदींचे महत्व स्पष्ट करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी १०० शब्दात लिहा. (20)
 - १) गोधरा दंगल
 - २) आपत्तीमधील सामाजिक मदत
 - ३) आपत्तीमधील समुदाय सहभाग
 - ४) आपत्तीमधील विशेष गट
 - ५) आपत्तीतील पुनर्वसन
 - ६) औद्योगिक अपघात.

[3710] – 305

M.S.W. (Semester – III) Examination, 2010
SOCIAL WORK (New) (2008 Pattern)
FCW – V : Youth and Development

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

Instructions : 1) Attempt *all* questions.
2) *Figures in the bracket indicate marks.*

- I. Answer **any one** of the following in **500** words. **(20)**
- 1) Write an essay on ‘Youth in India’.
 - 2) Explain the problems of Indian Youth.
- II. Answer **any one** of the following in **500** words. **(20)**
- 1) Explain the role of directorate of sports and youth welfare.
 - 2) Write a detail note on ‘influence of socio-economic and political situation on youth.’
- III. Answer **any two** of the following in **250** words each. **(20)**
- 1) Define youth and state its characteristics.
 - 2) Discuss-NGO initiatives for youth development.
 - 3) Write note on ‘Youth participation in politics’.
 - 4) Discuss H.R.D. policy and its impact on youth.
- IV. Answer **any four** of the following in **100** words **each**. **(20)**
- 1) Nehru Yuva Kendra.
 - 2) Social Movement.
 - 3) Socialization of youth.
 - 4) Youth leadership.
 - 5) Employment bureaus.
 - 6) Sexuality high risk behaviour.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
३) मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका ग्रह्य धरावी.

- I. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. (२०)
- १) भारतातील 'युवक' यावर निबंध लिहा.
 - २) भारतीय युवकांचे प्रश्न विशद करा.
- II. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. (२०)
- १) क्रिडा व युवक कल्याण संचालनालयाची भूमिका स्पष्ट करा.
 - २) 'सामाजिक आर्थिक व राजकिय परिस्थितीचा युवकांच्यावर असलेला प्रभाव' यावर साविस्तर टिप्पणी लिहा.
- III. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येक २५० शब्दात लिहा. (२०)
- १) युवक म्हणजे काय ? ते सांगून त्याची वैशिष्ट्ये लिहा.
 - २) 'युवक विकासासाठी स्वयं सेवी संस्थांचा पुढाकार' यावर चर्चा करा.
 - ३) 'राजकारणात युवकांचा सहभाग' यावर टिप्पणी लिहा.
 - ४) मनुष्यबळ विकासाचे धोरण आणि त्याचा युवकांच्यावर होणार परिणाम विशद करा.
- IV. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येकी १०० शब्दात लिहा. (२०)
- १) नेहरू युवा केंद्र
 - २) सामाजिक चळवळ
 - ३) युवकांचे सामाजिकरण
 - ४) युवक नेतृत्व
 - ५) रोजगार केंद्र
 - ६) लैंगिकते संबंधी धोक्याची वर्तणूक.

[3710] – 415

M.S.W. (Semester – IV) Examination, 2010
SOCIAL WORK (2008 Pattern)
TWED – VI : Integrated Tribal Development

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : i) All questions are **compulsory**.
ii) Figures in **bracket** indicate marks.*

- I. Answer **any one** of the following in **500** words. (20)
- 1) Write an essay on, “Integrated Tribal Development”.
 - 2) Write an essay on, “Tribal development and social work intervention”.
- II. Answer **any one** of the following in **500** words. (20)
- 1) Write an essay on, “Approaches of Tribal Development”.
 - 2) Write an essay on, “Programmes of Tribal Development in India”.
- III. Answer **any two** of the following in **250** words **each**. (20)
- 1) Discuss on, better and stable living through health and education.
 - 2) Discuss on, adoption of tribal settlements.
 - 3) Prepare a note on, identification of basic needs of nomads.
 - 4) Prepare a project proposal in tribal development.
- IV. Answer **any four** of the following in **100** words **each**. (20)
- 1) Definition and meaning of integrated tribal development.
 - 2) Community organization and tribal development.
 - 3) Need of integrated tribal development programmes.
 - 4) Remunerative employment and tribal development.
 - 5) Basic needs of tribals.
 - 6) Concept of Project Management.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 ii) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
 iii) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.

- I. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नांचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. (20)
- 1) 'एकात्मिक आदिवासी विकास' -निबंध लिहा.
 - 2) 'आदिवासी विकास व समाजकार्य हस्तक्षेप' निबंध लिहा.
- II. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नांचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. (20)
- 1) 'आदिवासी विकासाचे मार्ग' -निबंध लिहा.
 - 2) 'भारतातील आदिवासी विकासाचे कार्यक्रम' -निबंध लिहा.
- III. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दात लिहा. (20)
- 1) आरोग्य व शिक्षणाद्वारा चांगले व स्थिर जीवन यावर चर्चा करा.
 - 2) आदिवासी वसाहती दत्तक योजना यावर चर्चा करा.
 - 3) भटक्या जमानींच्या मूलभूत गरजा शोध यावर टीपणी तयार करा.
 - 4) आदिवासी विकासाचा प्रकल्प अहवाल तयार करा.
- IV. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी १०० शब्दात लिहा. (20)
- 1) एकात्मिक आदिवासी विकास -व्याख्या व अर्थ.
 - 2) समुदाय संघटन व आदिवासी विकास.
 - 3) एकात्मिक आदिवासी विकास कार्यक्रमांची गरज.
 - 4) मोबदला देणारा रोजगार व आदिवासी विकास.
 - 5) आदिवासींच्या मूलभूत गरजा.
 - 6) प्रकल्प व्यवस्थापनाची संकल्पना.

[3710] – 104

M.S.W. (Semester – I) Examination, 2010
SOCIAL WORK
(2008 Pattern)
G-IV : Psychology for Social Workers

Time : 3Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : 1) All questions are **compulsory**.
2) Figures in **bracket** indicate **full** marks.*

1. Answer **any one** of following in **500** words. **(20)**
 - 1) Discuss on steps of human development in detail.
 - 2) Discuss on various types of Psychology.
2. Answer **any one** of the following in **500** words. **(20)**
 - 1) Discuss on social bases of behavior.
 - 2) Discuss on self concept and it's type.
3. Answer **any two** of following in **250** words **each**. **(20)**
 - 1) Explain the concept of adjustment.
 - 2) Explain the Freud's Psycho-Sexual theory of human development.
 - 3) Explain the influencing of Environment in human behavior.
 - 4) Explain the behavioral problems of children.
4. Answer **any four** of the following in **100** words **each**. **(20)**
 - 1) Importance of counseling
 - 2) Erickson's Psycho-Social theory
 - 3) Stress management
 - 4) Process of learning
 - 5) Social motivation
 - 6) Types of emotions.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) कंसातील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) मुळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका ग्राह्य धरावी.

१. खालीलपैकी एकाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा. (20)
- १) मानवी विकासाच्या पायऱ्यांवर विस्तृत चर्चा करा.
२) मानसशास्त्राच्या विविध प्रकारांवर चर्चा करा.
२. खालीलपैकी एकाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा. (20)
- १) वर्तनाच्या सामाजिक आधारांवर चर्चा करा.
२) 'स्व' संकल्पना व त्याच्या प्रकारांवर चर्चा करा.
३. खालीलपैकी दोनांचे उत्तर प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा. (20)
- १) समायोजनाची संकल्पना स्पष्ट करा.
२) फ्राइडची मानवी विकासाचा मनोलैंगिक सिद्धांत स्पष्ट करा.
३) मानवी वर्तनावरील परिवेशाच्या परिणामांची चर्चा करा.
४) मुलांच्या वर्तन समस्या स्पष्ट करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येकी १०० शब्दांत लिहा. (20)
- १) समूपदेशनाचे महत्व
२) एरिकसनचा मनोसामाजिक सिद्धांत
३) तणाव व्यवस्थापन
४) अध्ययनाची प्रक्रिया
५) सामाजिक प्रेरणा
६) भावनांचे प्रकार

[3710] – 37

M.S.W. Examination, 2010
SOCIAL WORK
C.D.-VI : Development Communication for Social Workers
(85 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : i) All questions are compulsory.
ii) Figures in **bracket** indicate marks.*

1. Answer **any ten** of the following in **20** words **each**. **(20)**

- i) Define communication
- ii) Define problem
- iii) Define model
- iv) Define approach
- v) Define need
- vi) Define basic need
- vii) Give full form of 'PRA'
- viii) Give full form of 'CRHP'
- ix) Define script
- x) Define planning
- xi) Define development
- xii) Define forum
- xiii) Define channels.

2. Answer **any two** of the following in **50** words **each**. **(10)**

- i) Explain the concept of feedback.
- ii) Explain the importance of communication.
- iii) Explain the demerits of Audio-visual aids.
- iv) Explain the meaning of organizational communication.

P.T.O.

3. Answer **any two** of the following in **150** words **each**. (20)
- Discuss the principles of communication.
 - Discuss the economic approaches in development.
 - Prepare a note on 'SEWA' (Ahmedabad).
 - Discuss the stages of script-writing.
4. Answer **any two** of the following in **500** words **each**. (30)
- Write an essay on, "Audio-Visual Aids".
 - Write an essay on, "Development Communication".
 - Write an essay on, "Script writing for visual media".
 - Write an essay on, "Models of Development".

मराठी रूपांतर

- सूचना: i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
 ii) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
 iii) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.

१. खालीलपैकी कोणत्याही १० प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २० शब्दात लिहा. (20)
- संज्ञापन - व्याख्या द्या.
 - समस्या - व्याख्या द्या.
 - प्रतिकृती - व्याख्या द्या.
 - मार्ग - व्याख्या द्या.
 - गरज - व्याख्या द्या.
 - मूलभूत गरज - व्याख्या द्या.
 - पी.आर.ए. - पूर्ण रूप सांगा.
 - सी.आर.एच्.पी. - पूर्ण रूप सांगा.
 - संहिता - व्याख्या द्या.
 - नियोजन - व्याख्या द्या.
 - विकास - व्याख्या द्या.
 - मंच - व्याख्या द्या.
 - वाहिन्या - व्याख्या द्या.

२. खालीलपैकी कोणत्याही २ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी ५० शब्दात लिहा. (10)
- i) प्रतिसाद (Feed back) ची संकल्पना विषद करा.
 - ii) संज्ञापनाचे महत्व स्पष्ट करा.
 - iii) दृक्श्राव्य साधनांच्या चुटी स्पष्ट करा.
 - iv) संस्थात्मक संज्ञापनाचा अर्थ स्पष्ट करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही २ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी १५० शब्दात लिहा. (20)
- i) संज्ञापनाची तत्वे यावर चर्चा करा.
 - ii) विकासातील आर्थिक मार्ग यावर चर्चा करा.
 - iii) 'सेवा' (अहमदाबाद) यावर टीपणी तयार करा.
 - iv) संहिता-लेखनाच्या अवस्था (पाचऱ्या) यावर चर्चा करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही २ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी ५०० शब्दात लिहा. (30)
- i) 'दृक्श्राव्य साधने' -निबंध लिहा.
 - ii) 'विकास संज्ञापन' -निबंध लिहा.
 - iii) 'दृश्य माध्यमासाठी संहिता लेखन' -निबंध लिहा.
 - iv) 'विकासाच्या प्रतिकृती' -निबंध लिहा.

[3710] – 15

M.S.W. Examination, 2010
SOCIAL WORK (Old Course)
G-XV : Social Policy and Planning

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

Note : 1) All questions are compulsory.
2) The figures in the bracket indicate marks.

1. Define the following concepts (**any 10**) in **20** words : **(20)**
 - i) Social policy
 - ii) Economic policy
 - iii) Affirmative action
 - iv) Social justice
 - v) Policy advocacy
 - vi) Central Planning
 - vii) Plan budget
 - viii) National budget
 - ix) Special component plan
 - x) Right to education as fundamental right
 - xi) Poverty alleviation
 - xii) Livelihood protection
 - xiii) National Commission on women.
2. Answer **any 2** of the following questions in **50** words : **(10)**
 - i) Write a note on Sarva Shiksha Abhiyan.
 - ii) List out the National Health Programmes.
 - iii) Explain the concept of Liberalization, Globalization and Privatization.
 - iv) Value underlying Social Policy.

P.T.O.

3. Answer **any 2** of the following questions in **150** words : (20)

- i) Write a detail note – National Rural Employment Guarantee Act.
- ii) List out the salient provisions in National Policy on Health.
- iii) Write a detail note – the National Policy for Youth.
- iv) Discuss in detail different measures for development of housing for urban poor.

4. Answer **any 2** of the following in questions **500** words : (30)

- i) Write a detailed note – The Directive Principles of State Policy and achievements of GoI in last 60 years.
- ii) Explain in detail the impact of GATT (General Agreement on Trade and Tariff) on social policies.
- iii) Explain the major policies and programmes for scheduled castes in India.
- iv) Critically discuss the success of India's poverty alleviation programmes.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.

२) कंसातील आकडे गुण दर्शवितात.

१. खालील संकल्पनांची २० शब्दात व्याख्या लिहा (कोणत्याही १०) : (२०)

- i) सामाजिक धोरण
- ii) आर्थिक धोरण
- iii) सकारात्मक कृती
- iv) सामाजिक न्याय
- v) धोरण समर्थन
- vi) केंद्रीय नियोजन
- vii) योजना अंदाजपत्रक
- viii) राष्ट्रीय अंदाजपत्रक
- ix) विशेष घटक योजना

- x) शिक्षणाचा हक्क मूलभूत हक्क म्हणून
- xi) दारिद्र्य निर्मूलन
- xii) उपजीविका संरक्षण
- xiii) राष्ट्रीय महिला आयोग.

२. खालीलपैकी दोन प्रश्नांची ५० शब्दात उत्तरे लिहा : (१०)

- i) सर्व शिक्षा अभियानावर टिपण लिहा.
- ii) राष्ट्रीय आरोग्य कार्यक्रमांची यादी करा.
- iii) उदारीकरण, जागतिकीकरण व खाजगीकरण ह्या संकल्पना स्पष्ट करा.
- iv) सामाजिक धोरणांमागील मूल्ये.

३. खालीलपैकी २ प्रश्नांवर १५० शब्दात उत्तरे लिहा : (२०)

- i) 'राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी कायदा' - टिपण लिहा.
- ii) राष्ट्रीय आरोग्य धोरणांमधील महत्वाच्या तरतूदींची यादी करा.
- iii) राष्ट्रीय युवा धोरणावर विस्तृत टिपण लिहा.
- iv) 'शहरी गरीब लोकांसाठी गृहनिर्माण' ह्यासाठी केलेल्या विविध प्रयत्नांची चर्चा करा.

४. कोणत्याही दोन प्रश्नांवर ५०० शब्दात उत्तरे लिहा : (३०)

- i) 'राष्ट्रीय धोरणांसाठीची मार्गदर्शक तत्त्वे' ह्यावर विस्तृत टिपण लिहा व गेल्या ६० वर्षांतील कामगिरीचा आढावा घ्या.
- ii) गॅट कराराच्या सामाजिक धोरणांवरील परिणाम विस्तृतपणे विशद करा.
- iii) अनुसूचित जातीसाठी असलेली धोरणे व कार्यक्रम विशद करा.
- iv) दारिद्र्य निर्मूलन कार्यक्रमांच्या यशाची टीकात्मक चर्चा करा.

[3710] – 204

M.S.W. (Semester – II) Examination, 2010
SOCIAL WORK (New) (2008 Pattern)
FCW – 1 : Family Sociology and Working with Families

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

Instructions : 1) Attempt **all** questions.
2) **Figures in bracket indicate marks.**

- I. Answer **any one** of the following in **500** words : (20)
- 1) Write an essay on “Family as an Institution”.
 - 2) Discuss – the skills, techniques and interventions required for working with family.
- II. Answer **any one** of the following in **500** words : (20)
- 1) State the types and functions of family.
 - 2) Explain the concept of family and concept of marriage.
- III. Answer **any two** of the following in **250** words **each** : (20)
- 1) Write a note on ‘Social Change’.
 - 2) Explain the family life cycle.
 - 3) Discuss the changing situation in marriages and marital relationship.
 - 4) Explain – Life enrichment programme – A developmental approach.
- IV. Answer **any four** of the following in **100** words **each** : (20)
- 1) Privatization
 - 2) Communication
 - 3) Life enrichment programme
 - 4) Urbanization
 - 5) Cultural inequality
 - 6) Millennium goals.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. (२०)
- १) “कुटुंब ही एक संस्था होय” यावर निबंध लिहा.
२) कुटुंबासोबत कार्यकरण्यासाठी आवश्यक कौशल्य, तंत्रे आणि मध्यस्थी यावर चर्चा करा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. (२०)
- १) कुटुंबाचे कार्य व प्रकार विशद करा.
२) कुटुंब व विवाहाची संकल्पना स्पष्ट करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येकी २५० शब्दात लिहा. (२०)
- १) ‘सामाजिक बदल’ यावर टिप्पणी लिहा.
२) कुटुंब जीवन चक्र विशद करा.
३) विवाह व वैवाहिक संबंधातील बदलत्या परिस्थितीची चर्चा करा.
४) ‘जीवन समृद्धी कार्यक्रम एक वैकासिक दृष्टीकोन’ – विशद करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येकी १०० शब्दात लिहा. (२०)
- १) खाजगीकरण
२) संप्रेषण
३) कुटुंब समृद्धि कार्यक्रम
४) नागरीकरण
५) सांस्कृतिक असमानता
६) सहस्त्रक ध्येय.

[3710] – 205

M.S.W. (Semester – II) Examination, 2010
SOCIAL WORK (2008 Pattern) (New)
FCW-II : Socialisation of the Child and Child Welfare

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B.: 1) All questions are **compulsory**.
2) Figures in the bracket indicate marks.*

1. Answer **any one** question in **500** words : **(20)**
 - 1) Write an essay on “Changing philosophy of work with children”.
 - 2) Discuss national policy for children in India.
2. Answer **any one** question in **500** words : **(20)**
 - 1) Write the highlights of the UN convention on the rights of the child (CRC).
 - 2) Write in details on Juvenile Justice Act (Care and Protection of Children) Act 2000 with the latest amendments.
3. Answer **any two** questions in **250** words **each** : **(20)**
 - 1) Discuss the health problems of adolescent girls in India.
 - 2) Write in brief on “National Plan of Action for Children”.
 - 3) Challenges of working with street children.
 - 4) Adoption as a child centered service.
4. Answer **any four** questions in **100** words **each** : **(20)**
 - 1) Health problems of under five children
 - 2) Nonformal education for children
 - 3) Goals of socialisation
 - 4) Problem of child beggars in India
 - 5) Behaviour modification techniques
 - 6) Impact of sexual abuse on children.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य.
२) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
३) इंग्रजी प्रश्न ग्राह्य धरावेत.

१. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : (२०)
- १) “बालकांबरोबर काम करण्यामागची बदलती तत्त्व प्रणाली” निबंध लिहा.
२) भारताचे मुलांसाठी असणारे राष्ट्रीय धोरण सविस्तर सांगा.
२. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : (२०)
- १) संयुक्त राष्ट्रांचा “बाल हक्क जाहिरनामा (संहिता) सविस्तर ठळक मुद्द्यांच्या आधारे लिहा.
२) बालन्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) अधिनियम २००० चा कायदा त्यानंतर झालेल्या नवीन कलमांसकट। सुधारणांसहित सविस्तर लिहा.
३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दात लिहा : (२०)
- १) कुमारावस्थेतील भारतीय बालिकांच्या आरोग्याचे प्रश्न सविस्तर लिहा.
२) मुलांसाठी असणारा “राष्ट्रीय प्लॅन ऑफ ॲक्शन” थोडक्यात लिहा.
३) रस्त्यावर रहाणाऱ्या/भटकणाऱ्या मुलांबरोबर काम करताना येणारी आव्हाने लिहा.
४) “दत्तक” ही बालकेंद्री सेवा ह्यावर थोडक्यात लिहा.
४. कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी १०० शब्दात लिहा : (२०)
- १) पाच वर्षांखालील बालकांच्या आरोग्याचे प्रश्न सांगा.
२) मुलांसाठी अनौपचारिक शिक्षण कार्यक्रम थोडक्यात लिहा.
३) सामाजिकरणाची उद्दिष्टे सांगा.
४) बाल भिकारी समस्या थोडक्यात लिहा.
५) वर्तनबदल उपचार पद्धती तंत्र
६) लैंगिक शोषणाचे बालकांवर होणारे परिणाम सांगा.

[3710] – 209

M.S.W. (Semester – II) Examination, 2010
SOCIAL WORK (2008 Pattern)
URCD II : Governance and Community Development

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

*N.B. : i) Attempt **all** questions.
ii) Figures in **bracket** indicate **marks**.*

1. Answer **any one** of the following in **500** words : (20)
 - 1) Explain the meaning of democratic decentralization, its objectives and significance in India.
 - 2) Write a detail note on Panchayati Raj Institution of Maharashtra.
2. Answer **any one** of the following in **500** words : (20)
 - 1) Take a critical review of 73rd Constitutional amendment.
 - 2) Discuss the importance of Mahila Gram Sabha and General Gram Sabha for the development of village.
3. Answer **any two** of the following in **250** words **each**: (20)
 - 1) Discuss the functions of Municipal Corporation.
 - 2) Sources of Revenue of Municipal Council.
 - 3) Challenges in developing partnership between elected bodies and bureaucracy.
 - 4) Issues and challenges in implementation of Panchayat Extension in Scheduled Areas (PESA).
4. Answer **any four** of the following in **100** words **each**. (20)
 - 1) Structure and functions of ward committees.
 - 2) Participation of marginalized groups.
 - 3) Bureaucracy.
 - 4) Civil society.
 - 5) Power of general body.
 - 6) State control of Local Self Government.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 ii) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
 iii) मूळ इंग्रजी प्रत ग्राह्य धरावी.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. (20)
 - १) लोकशाही विकेंद्रीकरणाचा अर्थ सांगून त्याचे भारतातील उद्दिष्टे आणि महत्व स्पष्ट करा.
 - २) महाराष्ट्रातील पंचायत राज संस्थेवर सविस्तर टीप लिहा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. (20)
 - १) ७३व्या घटना दुरुस्तीचा टीकात्मक आढावा घ्या.
 - २) गावच्या विकासात महिला ग्राम सभा आणि सर्वसाधारण ग्राम सभाचे महत्व यावर चर्चा करा.
३. कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तर २५० शब्दात लिहा. (20)
 - १) महानगर पालिकेचे कार्य यावर चर्चा करा.
 - २) नगर परिषदेची उत्पन्नाची साधने.
 - ३) निवडून आलेले प्रतिनिधी आणि नोकरशाही यांच्यामध्ये सहकार्याची भावना निर्माण करण्यासाठी असलेली आव्हाने सांगा.
 - ४) शेड्यूल्ड भागात पंचायत विस्ताराची अमलबजावणीसाठी असलेले प्रश्न आणि आव्हाने.
४. कोणत्याही चार प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येकी १०० शब्दात लिहा. (20)
 - १) वार्ड समितीची रचना व कार्ये.
 - २) वंचित गटाचा (मार्जिनलाइज्ड ग्रूप्स) सहभाग.
 - ३) नोकरशाही
 - ४) सिव्हील सोसायटी.
 - ५) सर्वसाधारण मंडळाचे अधिकार.
 - ६) स्थानीक स्वराज्य संस्थेवर राज्यांचा नियंत्रण.

[3710] – 213

M.S.W. (Semester – II) Examination, 2010
SOCIAL WORK
TW II : Problems of Tribal Society
(2008 Pattern)

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

*N.B. : i) All questions are compulsory.
ii) Figures in **bracket** indicate **marks**.*

- I. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
- 1) Write an essay on, 'Social Problems of Tribals'.
 - 2) Write an essay on, 'Health Problems of Tribals'.
- II. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
- 1) Write an essay on, 'Economic Challenges for Tribals'.
 - 2) Write an essay on, 'Political Systems of Tribals'.
- III. Answer **any two** of the following in **250** words : **(20)**
- 1) Discuss the status of woman in tribal community.
 - 2) Prepare a note on 'MAVIM'.
 - 3) Prepare a note on 'DRDA'.
 - 4) Prepare a note on sanitation problems in Tribal area.
- IV. Answer **any four** of the following in **100** words **each**. **(20)**
- 1) Educational drop outs.
 - 2) Skin diseases among tribals.
 - 3) Impact of media on tribals.
 - 4) Challenges of unity.
 - 5) Malnutrition.
 - 6) Modern life and tribals.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सुचना :** i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
ii) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
iii) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.

- I. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. (20)
- 1) 'आदिवासींच्या सामाजिक समस्या' – निबंध लिहा.
 - 2) 'आदिवासींच्या आरोग्य समस्या' – निबंध लिहा.
- II. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. (20)
- 1) 'आदिवासींपूढील आर्थिक आव्हाने' – निबंध लिहा.
 - 2) 'आदिवासींची राजकीय व्यवस्था' – निबंध लिहा.
- III. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांचे उत्तरे २५० शब्दात लिहा. (20)
- 1) आदिवासी समुदायात स्त्रियांचा दर्जा यावर चर्चा करा.
 - 2) 'माविम' वर टिपणी तयार करा.
 - 3) 'डी.आर.डी.ए.' वर टीपणी तयार करा.
 - 4) आदिवासी भागातील स्वच्छतेच्या समस्येवर चर्चा करा.
- IV. खालीलपैकी कोणत्याही **चार** प्रश्नांची उत्तरे १०० शब्दात लिहा. (20)
- 1) शैक्षणिक गळती.
 - 2) आदिवासींमधील त्वचारोग
 - 3) आदिवासींवरील माध्यमांचा प्रभाव.
 - 4) ऐक्याची आव्हाने.
 - 5) कुपोषण.
 - 6) आधुनिक जीवन व आदिवासी.

[3710] – 301

M.S.W. (Semester – III) Examination, 2010

SOCIAL WORK

**G – IX : Community Health, Mental Health and Environmental Hygiene
(2008 Pattern) (Compulsory)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B : 1) All questions are compulsory.

2) Figures in the bracket indicate marks.

1. Answer **any one** out of two in **500** words. (20)
 - 1) Write an essay on “ Importance of nutrition and nutritional deficiencies”.
 - 2) Write an essay on “various levels of prevention.”
2. Answer **any one** out of two in **500** words. (20)
 - 1) Explain the role of social worker in community health programme.
 - 2) State the causes, symptoms, treatment and prevention of HIV/AIDS.
3. Answer **any two** out of four in **250** words **each**. (20)
 - 1) Discuss the methods of population control.
 - 2) Explain the role of social worker in controlling the disease chicken guneya.
 - 3) Explain the causes, symptoms and general treatment of Tuberculosis.
 - 4) Highlight on public health programmes in India.

P.T.O.

4. Answer **any four** out of six in **100** words **each** : (20)

- 1) Explain the social factors responsible for leprosy.
- 2) Explain the concept of health.
- 3) Write a note on health education.
- 4) Write a note on Reproductive health and Child health programme.
- 5) Explain the concept of iceberg of disease.
- 6) Explain the standard of health.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 २) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
 ३) मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा. (२०)

- १) “आहाराचे महत्व आणि आहाराची कमतरता (deficiencies)” यावर निबंध लिहा.
- २) “प्रतीबंधाच्या विविध पातळ्या” यावर निबंध लिहा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा. (२०)

- १) समुदाय आरोग्य कार्यक्रमात समाजकार्य कर्त्याची भूमिका विशद करा.
- २) एच.आय.व्ही./एडस् याची कारणे, लक्षणे, उपचार आणि प्रतिबंध स्पष्ट करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा. (२०)

- १) लोकसंख्या नियंत्रण पद्धती यावर चर्चा करा.
- २) चिकनगुन्या रोगावर नियंत्रण करण्यासाठी सामाजिक कार्यकर्त्याची भूमिका विशद करा.
- ३) क्षयरोगाची कारणे, लक्षणे सांगून त्यावर सर्व साधारण उपचार विशद करा.
- ४) भारतातील सार्वजनिक आरोग्य कार्यप्रमावर प्रकाश टाका.

४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी १०० शब्दांत लिहा. (२०)

- १) कुष्ठरोगास कारणीभूत असलेले सामाजिक घटक विशद करा.
- २) आरोग्याची संकल्पना विशद करा.
- ३) आरोग्य शिक्षणावर टिपणी लिहा.
- ४) प्रजनन व बाल आरोग्य कार्यक्रम यावर टिपणी लिहा.
- ५) रोगाचा हिमनग (iceberg) हि संकल्पना विशद करा.
- ६) आरोग्याची परिमाणे (standard) विशद करा.

[3710] – 302

M.S.W. (Semester – III) Examination, 2010
SOCIAL WORK (Compulsory)
G-10 : Social Legislation and Legal System in India (2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Total Marks : 80

*Note : 1) All questions are **compulsory**.*

*2) **Figures** within brackets indicate **marks**.*

1. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
 - 1) Explain the relevance of law and legal systems for social work practitioners. Show with examples the interface and partnership between social workers and the legal system.
 - 2) Critically discuss the law for the protection of human rights.
2. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
 - 1) Critically discuss the law related to adoption and guardianship.
 - 2) Discuss the provisions for care, protection and human rights of the mentally ill under the Mental Health Act.
3. Answer **any two** of the following in **250** words : **(20)**
 - 1) The 'consumer is king' – Discuss in the context of Consumer Protection Act.
 - 2) Discuss the importance of fundamental rights.
 - 3) Explain the need for legislation to protect human rights.
 - 4) Explain the structure and functions (jurisdiction) of the judiciary at various levels.

P.T.O.

4. Answer **any four** of the following in **100** words : (20)

- 1) Distinguish between substantive, procedural, civil and criminal law.
- 2) Meaning of social legislation.
- 3) Define atrocities as covered by the law.
- 4) Define dowry as per the legislation.
- 5) Legal conditions in defining rape.
- 6) Meaning of FIR.

मराठी रूपांतर

टीप : 1) सर्व प्रश्नांचे उत्तरे लिहिणे अनिवार्य आहेत.
 2) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
 3) मूळ इंग्रजी ग्राह्य धरावे.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दात उत्तर लिहा. (२०)

- 1) समाज कार्य व्यवसायक यांना कायदे व विधि प्रणाली चे महत्व स्पष्ट करा. सामाजिक कार्यकर्ते व विधि प्रणाली मध्ये भागीदारी व परस्पर संबंध उदाहरणा सहित वर्णन करा.
- 2) मानव हक्क संरक्षण कायदा – टीकात्मक चर्चा करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दात उत्तर लिहा. (२०)

- 1) दत्तक व पालकत्व कायदा-टीकात्मक चर्चा करा.
- 2) मानसिक आरोग्य कायद्यांतर्गत मानसिक रुग्णांचे काळजी, संरक्षण व मानवी हक्कांचे तरतूद-चर्चा करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे प्रत्येकी २५० शब्दात उत्तरे लिहा. (२०)

- 1) “ग्राहक हाच राजा” – ग्राहक संरक्षण कायद्याच्या संदर्भात चर्चा करा.
- 2) ‘मूलभूत हक्काचे’ महत्त्व – चर्चा करा.
- 3) मानव हक्कांचे संरक्षणा करीता कायद्यांचे गरज – स्पष्ट करा.
- 4) न्याय व्यवस्थाचे वेग-वेगळ्या पायऱ्यात संरचना व अधिकार क्षेत्र स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांचे प्रत्येकी १०० शब्दात उत्तरे लिहा. (२०)

- 1) अस्तित्व दर्शवणारी कायदा (सब्सटँटिव्ह लॉ), प्रक्रियात्मक कायदा (प्रोसिझरल लॉ), नागरी कायदा व गुन्हेगारी कायदा – फरक स्पष्ट करा.
- 2) सामाजिक कायदाच्या अर्थ.
- 3) कायद्याची बांधणीत ‘दुष्ट कृत्य’ ची व्याख्या.
- 4) कायद्यांतर्गत ‘हुंडा’ ची व्याख्या.
- 5) कायद्यांतर्गत बलात्कार ठरवण्यास अटी.
- 6) तक्रार नोंदी साठी ‘एफ्.आई.आर.’ अर्थ लिहा.

[3710] – 307

M.S.W. (Semester – III) Examination, 2010
SOCIAL WORK (2008 Pattern)
MPSW – IV : Counselling : Theory and Practice in Medical and
Psychiatric Settings

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : 1) All questions are **compulsory**.
2) Figures in **bracket** indicate marks.*

I. Answer **any one** in **500** words : **(20)**

- 1) Write a detailed note on Rational Emotive Behavior Therapy and its use in Counselling.
- 2) Prepare a plan of counselling for adoptive couple at the child care centre.

II. Answer **any one** in **500** words : **(20)**

- 1) 'Marriage counselling is a must for every boy and girl of marriageable age' – Discuss the significance of marriage counselling in the light of above sentence.
- 2) Discuss in detail concept of stress experienced by the professionals in the present context and suggest the remedies to overcome it.

III. Answer **any two** in **250** words : **(20)**

- 1) Grief counselling.
- 2) Group therapy in de-addiction centre.
- 3) ART – Anti Retroviral Therapy Counselling.
- 4) Counselling in 498 A cases.

P.T.O.

IV. Answer **any four** in **100** words :

(20)

- 1) Family life cycle.
- 2) Unconditional positive regard.
- 3) Token economy.
- 4) Skills in counselling.
- 5) Genetic counselling.
- 6) Working with attempted suicide case.

मराठी रूपांतर

सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
२) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.

१. कोणत्याही एकाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा :

(२०)

- १) रॅशनल इमोटिव्ह बिहेवियर थेरपी यावर सविस्तर टीप लिहून त्याचा समुपदेशनातील वापर यावर लिहा.
- २) बालकांच्या काळजी घेणाऱ्या केंद्रात येणाऱ्या बाल दत्तक घेणाऱ्या जोडप्यासाठी समुपदेशनासाठी नियोजन तयार करा.

२. कोणत्याही एकाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा :

(२०)

- १) 'विवाहासाठी योग्य उपवर मुलामुलींसाठी विवाहा संदर्भातील समुपदेशन आज अत्यावश्यक बनले आहे' – वरील विधानाच्या संदर्भात विवाहासंदर्भातील समुपदेशन का महत्वाचे आहे त्याची चर्चा करा.
- २) सध्याच्या युगात व्यावसायिकांकडून अनुभवला जाणारा 'ताण' ही संकल्पना सविस्तर चर्चा करून त्याताणाचा सामना करण्यासाठी उपाय सुचवा.

३. कोणत्याही दोनांची उत्तरे २५० शब्दांत लिहा :

(२०)

- १) दुःखात असणाऱ्या व्यक्तिस केले जाणारे समुपदेशन.
- २) व्यसनमुक्ति केंद्रातील गट उपचार.
- ३) अँटी रिट्रोव्हायरल थेरपी समुपदेशन.
- ४) ४९८ 'अ' केसेसमध्ये समुपदेशन.

४. कोणत्याही चारांची उत्तरे १०० शब्दांत लिहा :

(२०)

- १) कुटुंब जीवन चक्र.
 - २) अनकंडीशनल् पॉझिटिव्ह रिगार्ड (Unconditional Positive Regard).
 - ३) टोकन इकॉनोमी (Token Economy).
 - ४) समुपदेशनातील कौशल्ये.
 - ५) अनुवंशिकता आजारातील समुपदेशन.
 - ६) आत्महत्या प्रयत्न केलेल्या व्यक्तिबरोबर कार्य.
-

[3710] – 310

M.S.W. (Semester – III) Examination, 2010
SOCIAL WORK (2008 Pattern)
URCD IV : Development Communication for Social Workers

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

*N.B. : i) All questions are **compulsory**.
ii) Marks indicated **within** brackets.*

1. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
 - 1) Discuss in detail participatory approach in development communication with examples.
 - 2) Discuss 'street theatre as political theatre' and draw up the plan for a street play on the theme of communal violence.
2. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
 - 1) Prepare a detailed note on problems in communication in relation to communicator, receiver, channel and environment.
 - 2) Write a critical note on IHMP Pachod's use of IEC and BCC strategies for changing health behavior and practices.
3. Answer **any two** of the following in **250** words **each** : **(20)**
 - 1) Importance of Fogo Island experiment.
 - 2) Rural Radio Forum.
 - 3) Distinguish IEC and BCC.
 - 4) Paulo Friere's contribution to development communication.
4. Answer **any four** of the following in **100** words **each**. **(20)**
 - 1) Types of visual media - explain briefly.
 - 2) Meaning of development communication.
 - 3) Meaning of extension education.
 - 4) Importance of news release.
 - 5) Meaning of folk media.
 - 6) Bal sevak- explain the concept.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 ii) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
 iii) मूळ इंग्रजी ग्राह्य धरावे.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे ५०० शब्दात उत्तर लिहा. (20)
 - 1) विकास संज्ञापनातील सहभागी दृष्टिकोण उदाहरण सहीत सविस्तर चर्चा करा.
 - 2) 'सडक नाटक हे राजकीय नाटक होय' – या विधानावर चर्चा करून धर्मवाद हिंसा या विषयावर सडक नाटकाचे नियोजनाची आखणी कर.
2. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नांचे ५०० शब्दात उत्तर लिहा. (20)
 - 1) संज्ञापन संदेश पाठवणारा, संदेश ग्राहक, मार्ग व भोवताली परिस्थिति या मध्ये येणाऱ्या समस्यांवर सविस्तर चर्चा करा.
 - 2) आई.एच.एम.पी.पाचोड यांची आई.ई.सी व बी.सी.सी.चे आरोग्य संदर्भातील वर्तणूक व कृती बदलण्यास रणनीती-टीकात्मक चर्चा करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे प्रत्येकी २५० शब्दात उत्तरे लिहा. (20)
 - 1) फोगो बेट प्रयोगाचे महत्व.
 - 2) ग्रामीण आकाशवाणी मंच.
 - 3) आई.ई.सी व बी.सी.सी. – फरक लिहा.
 - 4) विकास संज्ञापनात पावलो फ्रेरे यांचे योगदान.
4. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांचे प्रत्येकी १०० शब्दात उत्तरे लिहा. (20)
 - 1) दृष्य माध्यमं चे प्रकार – स्पष्ट करा.
 - 2) विकास संज्ञापनाचे अर्थ.
 - 3) विस्तार शिक्षणाचे अर्थ.
 - 4) बातमी वितरणाचे महत्व.
 - 5) लोक माध्यमाचे अर्थ.
 - 6) बाल सेवक – संकल्पना स्पष्ट करा.

[3710] – 312

M.S.W. (Semester – III) Examination, 2010
SOCIAL WORK (2008 Pattern)
HRM-III: LABOUR LEGISLATIONS

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

Instructions: 1) Attempt *all* questions.
2) Figures in bracket indicate *marks*.

1. Answer **any one** of the following in **500** words. **(20)**
 - 1) Write an essay on machinery for settlement of industrial disputes.
 - 2) Explain the benefits under the E.S.I Act, 1948.
2. Answer **any one** of the following in **500** words. **(20)**
 - 1) “Factories Act, 1948 is an Act of Welfare Legislation”- Comment.
 - 2) Explain the provisions of the Contract Labour (Regulation and Abolition) Act, 1970 relating to health and welfare.
3. Answer **any two** of the following in **250** words. **(20)**
 - 1) Discuss the difference between lockout and lay-off.
 - 2) State the conditions for withdrawal of amount from Provident Fund Account.
 - 3) Procedure for certification of standing orders framed by industrial establishments under the Standing Orders Act, 1946.
 - 4) Rights of Recognised Unions under MRTU and PULP Act, 1971.
4. Answer **any four** of the following in **100** words. **(20)**
 - 1) Concept of set on and set off in Payment of Bonus Act
 - 2) Conditions for forfeiture of gratuity
 - 3) Listout the unfair labour practices
 - 4) Functions of State Pollution Board
 - 5) Determinants of minimum wages
 - 6) Duties of Conciliation Officer.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना: १) सर्व प्रश्न आवश्यक सोडविणे आवश्यक आहे.

२) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाच ग्राह्य धरावी.

१. कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. 20
- १) औद्योगिक कलह सोडविण्या करिता सद्यस्तिथीक असणाऱ्या कायदेशिर यंत्रणांवर निबंध लिह.
- २) कामगार विमा योजना 1948 च्या फायद्यांवर चर्चा करा.
२. कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. 20
- १) कारखाणा कायदा 1948 हा कल्याणत्मक कायदा आहे चर्चा करा.
- २) कंत्राटी कायदा 1970 नुसार आरोग्य व कल्याणकारी सुविधांवर चर्चा करा.
३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तर २५० शब्दात लिहा. 20
- १) टळिबंदी आणि ले-ऑफ यातील फरकांवर चर्चा करा.
- २) भविष्य निर्वाह निधीतील रक्कम काढण्यासाठीच्या तरतुदी स्पष्ट करा.
- ३) स्टँडिंग ऑर्डर कायदा 1946 नुसार सर्टिफिकेशनची प्रक्रिया नमूद करा .
- ४) MRTU and PULP कायदा 1971 अंतर्गत मान्यता प्राप्त कामगार संघटनांचे अधिकार लिहा.
४. कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे १०० शब्दात लिहा : 20
- १) बोनस कायदानुसार सेट-ऑन आणि सेट-ऑफ थांची संकल्पना स्पष्ट करा
- २) Gratuity कायदानुसार दंडात्मक तरतुदी लिहा
- ३) अनुचित कामगार प्रथांची यादी करा
- ४) राज्य प्रदूषण मंडलाची कार्ये
- ५) किमान वेतना कायद्याचे घटक
- ६) तडजोड अधिकाऱ्याच्या जबाबदाऱ्या लिहा.

[3710] – 314

M.S.W. (Semester – III) Examination, 2010
SOCIAL WORK (2008 Pattern)
HRM-V : Trade Unionism and Industrial Relations

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

N.B. : 1) All questions are compulsory.
2) Figures in the brackets indicate marks.

1. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
 - 1) Discuss in detail the machinery for settlement of Industrial Disputes in India.
 - 2) Discuss in detail the development of central organisations of workers in India.
2. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
 - 1) Discuss the structure and functions of ILO.
 - 2) Discuss Union's changing role in the development of the industry and employees.
3. Answer **any two** of the following in **250** words : **(20)**
 - 1) Impact of Globalization on Trade Unions.
 - 2) Role of Government in Industrial Relations.
 - 3) Note on Collective Bargaining.
 - 4) Grievience Handling procedure Model.
4. Answer **any four** of the following in **100** words. **(20)**
 - 1) Note on Works Committee.
 - 2) Note on Charge-Sheet.
 - 3) Labour Court.
 - 4) Role of Union in Environment Protection.
 - 5) Principle of Natural Justice.
 - 6) Multi-Union Bragaining System.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.

१. खलीलपैकी कोणताही एका प्रश्नांचे उत्तर **500** शब्दात लिहा. (२०)
- १) औद्योगिक कलह सोडविण्याकरीता असणाऱ्या यंत्रणावर विस्तृत चर्चा करा.
२) भारतातील केंद्रीय संघटीत कामगार संघटनांच्या विकासाबाबत सविस्तर चर्चा करा.
२. खलीलपैकी कोणताही एका प्रश्नांचे उत्तर **500** शब्दात लिहा. (२०)
- १) आय.एल.ओ.चे सौरचना व कार्ये स्पष्ट करा.
२) उद्योग आणि कामगारांच्या विकासात कामगार संघटनांची बदलती भूमिका स्पष्ट करा.
३. खलीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तर **250** शब्दात लिहा. (२०)
- १) जागतिकरणाचा कामगार संघटनावर होणारा परिणाम.
२) सरकारची औद्योगिक संबंधातील भूमिका लिहा.
३) टिप लिहा- सामुदायिक सौदवाजी.
४) तक्रार निवारण पद्धतीचा नमुना स्पष्ट करा.
४. खलीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांचे उत्तर **100** शब्दात लिहा. (२०)
- १) टीप लिहा - कामगार मंडळ.
२) टीप लिहा - आरोप पत्र.
३) कामगार न्यायालय.
४) कामगार संघटनांची वातावरण संवर्धनातील भूमिका स्पष्ट करा.
५) नैसर्गिक न्यायाचे तत्वे.
६) बहुसंघटनात्मक सौदवाजी पद्धत - टीप लिहा.

[3710] –315

M.S.W. (Semester – III) Examination, 2010
SOCIAL WORK (2008 Pattern)
TWED – III – Environmental Education and Development

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. i) All questions are **compulsory**.
ii) Figures in **right** indicate marks.*

1. Answer **any one** of the following in **500** words : **20**

- 1) Discuss in detail, definition, need and objectives of Environment Education.
- 2) Discuss in detail role of economic, social and ecological factors for solving the environment problems.

II. Answer **any one** of the following in **500** words. **20**

- 1) Discuss in detail, global approach towards Environment Problems and Vasundhara Parishad.
- 2) Discuss in detail, the status of Environment Education in New Education Policy (1986)

III. Answer **any two** of the following in **250** words each : **20**

- 1) Discuss the role of the community and school in Environment Education.
- 2) Discuss the need for creating commitment among the target group.
- 3) Discuss on Environment Education is key to the sustainable development.
- 4) Discuss in detail, the role of UNICEF in Environment Education.

P.T.O.

IV. Answer **any four** of the following in **100** words each :

20

- i) Literature in Environment Education.
- ii) U.G.C and Environment Education.
- iii) Role of research institutions in Environment Education.
- iv) Promotion of Awareness.
- v) Importance of evaluation of Environment Programmes.
- vi) Environment Education and development.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरण्यात यावी.

२) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

३) कंसतील अंक गुण दर्शवितात.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नांचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा.

२०

- १) पर्यावरण शिक्षण व्याख्या, गरज व उद्दीष्टे यावर सविस्तर चर्चा करा.
- २) आर्थिक, सामाजिक व परिस्थितीकी घटक यांची पर्यावरण समस्या सोडविण्यातील भूमिका यावर सविस्तर चर्चा करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नांचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा.

२०

- १) पर्यावरण समस्या व वसुंधरा परिषद यासंबंधीत वैश्विक दृष्टिकोण यावर सविस्तर चर्चा करा.
- २) नवीन शैक्षणिक धोरणात (१९८६) पर्यावरण शिक्षणाचे स्थान यावर सविस्तर चर्चा करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तर प्रत्येकी २५० शब्दात लिहा.

२०

- १) पर्यावरण शिक्षणात समुदाय व शाळा यांची भूमिका यावर चर्चा करा.
- २) लक्ष्य गटात बांधिलकी निर्माण करण्याची गरज यावर चर्चा करा.
- ३) निरंतर विकासाची पर्यावरण शिक्षण ही गुरुकिली आहे यावर चर्चा करा.
- ४) पर्यावरण शिक्षणाने युनिसेफ ची भूमिका यावर सविस्तर चर्चा करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी १०० शब्दात लिहा.

२०

- १) पर्यावरण शिक्षण वाडमय.
- २) (यु.जि.सि.) विद्यापीठा अनुदान आयोग व पर्यावरण शिक्षण.
- ३) पर्यावरण शिक्षणाने संशोधन संस्थांची भूमिका.
- ४) जाणीव-जागृती वृद्धी.
- ५) पर्यावरण कायक्रमांच्या मूल्यांकनाचे महत्व.
- ६) पर्यावरण शिक्षण व विकास.

[3710] – 36

M.S.W. Examination, 2010
SOCIAL WORK
CD – V : Community Development Extension and Panchayat Raj
(Old Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

Instructions : 1) Attempt all questions.
2) Figures in bracket indicate marks.

1. Answer **any ten** of the following in **20** words each : **(20)**

- i) Define Grampanchayat.
- ii) Full form of P.E.O.
- iii) Concept of Extension Education.
- iv) List-out the problems of Extension worker.
- v) Meaning of Democratic Decentralisation.
- vi) List-out the state level committees on Panchayat Raj.
- vii) Two main findings of Balwantrai Mehta Committee.
- viii) Define village.
- ix) Meaning of Constitutional Amendment.
- x) List-out the tools in extension education.
- xi) Two features of Community Development.
- xii) Organisational set-up of gram panchayathi.
- xiii) Enlist the powers of CEO.

P.T.O.

2. Answer **any two** of the following in **50** words each : (10)

- i) Write a note on Firka Project.
- ii) Write a note on Programme Evaluation Organisation.
- iii) Explain the concept of Panchayati Raj.
- iv) Explain the importance of Gramsabha.

3. Answer **any two** of the following in **150** words each : (20)

- i) Critically examine the progress of Panchayat Raj in Kerala.
- ii) Write a note on Women and Panchayat Raj.
- iii) Explain the administrative structure of Community Development Programme.
- iv) Write a note on Balwantrai Mehta Committee.

4. Answer **any two** of the following in **500** words each : (30)

- i) Explain the historical background of 73rd amendment Bill.
- ii) Critically discuss the issues in autonomy of Panchayati Raj institutions.
- iii) Write a detailed note on Panchayati Raj functionaries at each level and the role of CEO.
- iv) Explain the principles of Community Development.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.

३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.

१. खालीलपैकी कोणत्याही १० प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २० शब्दात लिहा.

(२०)

- i) ग्रामपंचायत - व्याख्या द्या.
- ii) पी.ई.ओ. चे पूर्ण रूप.
- iii) विस्तार शिक्षणाची संकल्पना.
- iv) विस्तार कार्यकर्त्याच्या समस्या-यादी करा.
- v) लोकशाही विकेन्द्रीकरण-अर्थ सांगा.
- vi) पंचायत राजवरील राज्य पातळीवरील समित्यांची यादी करा.
- vii) बालवन्तराय मेहता समितीचे दोन निष्कर्ष सांगा.
- viii) गांव-व्याख्या द्या.
- ix) राज्यघटनात्मक दुरुस्ती-अर्थ सांगा.
- x) विस्तार शिक्षणातील साधनांची यादी करा.
- xi) समुदाय विकासाची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- xii) ग्रामपंचायतीची संघटनात्मक रचना.
- xiii) मुख्य कार्यकारी अधिकाऱ्याचे अधिकार-यादी करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी ५० शब्दात लिहा. (१०)
- फिरका प्रकल्पावर टिपण लिहा.
 - कार्यक्रम मूल्यमापन संघटना यावर टिपण लिहा.
 - पंचायत राजची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - ग्राम सभेचे महत्व स्पष्ट करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी १५० शब्दात लिहा. (२०)
- केरळमधील पंचायत राजच्या प्रगतीचे टिकात्मक परिक्षण करा.
 - महिला व पंचायत राज यावर टिपण लिहा.
 - समुदाय विकास कार्यक्रमाची प्रशासकीय रचना.
 - बलवंतराय मेहता कमिटी यावर टिपण लिहा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी ५०० शब्दात लिहा. (३०)
- ७३ व्या राज्यघटना दुरुस्तीचे ऐतिहासिक पार्श्वभूमि स्पष्ट करा.
 - पंचायत राज संस्थांच्या स्वायत्तेसंबंधीचे प्रश्न यावर टिकात्मक चर्चा करा.
 - विविध पातळीवरील पंचायत राज संस्थामधील अधिकारी व मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांची भूमिका यावर टिपण लिहा.
 - समुदाय विकासाची तत्वे स्पष्ट करा.

[3710] – 404

**M.S.W. (Semester – IV) Examination, 2010
(2008 Pattern)**

FCW VII : Emerging Trends in the Field of Family and Child Welfare

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

*N.B. : 1) All questions are **compulsory**.
2) Numbers in **bracket** indicate marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : (20)
 - 1) Describe the administrative set up of women and child development department at state and district level with its objectives, functions and system.
 - 2) Discuss the needs of training and various types of training for personnel in field of family and child welfare.
2. Answer **any one** in **500** words : (20)
 - 1) Discuss the various steps of campaigning with details of its content.
 - 2) Describe the administrative and management systems for residential homes for children.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : (20)
 - 1) Describe the planning of public advocacy on the issue of waste management.
 - 2) Explain the concept of supervision with its principles.
 - 3) Discuss the various networks on the issue of child rights.
 - 4) Describe the various tools and techniques of participatory training methodology.
4. Answer **any four** in **100** words **each**. (20)
 - 1) Principles of monitoring
 - 2) Use of appraisal system for staff development.
 - 3) Note on system of coordination.
 - 4) Various types of Advocacy.
 - 5) Difference between network and coalition.
 - 6) Note on training cycle.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 ii) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
 iii) मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका ग्राह्य धरावी.

१. खालिलपैकी एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. (२०)
 - १) महिला व बाल विकास विभागाचे राज्य व जिल्हा पातळीवरील प्रशासन यंत्रणा, उद्दिष्टे, कार्य व संरचने सहीत नमूद करा.
 - २) कुटुंब व बाल कल्याण क्षेत्रातील कर्मचारी वर्गासाठी त्यांच्या प्रशिक्षण गरजा व विविध प्रशिक्षण प्रकारांवर चर्चा करा.
२. खालिलपैकी एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. (२०)
 - १) प्रसार मोहिमेच्या विविध पायऱ्या व त्याअंतर्गत लक्षात घ्यायच्या बाबींसह चर्चा करा.
 - २) मुलांसाठी निवासी गृहाच्या प्रशासन व व्यवस्थापन संरचना नमूद करा.
३. खालिलपैकी दोन प्रश्नांची २५० शब्दांत उत्तरे लिहा. (२०)
 - १) कचरा व्यवस्थापन प्रश्नावर लोक वकालत नियोजनाचे वर्णन करा.
 - २) पर्यवेक्षण संकल्पना व त्याची तत्वे स्पष्ट करा.
 - ३) “मुलांच्या आधिकारांसाठी” विविध संपर्क जाळ्यांवर चर्चा करा.
 - ४) सहभागी प्रशिक्षण पद्धती ची साधने व तंत्रे नमूद करा.
४. खालिलपैकी चार प्रश्नांची प्रत्येकी १०० शब्दांत उत्तरे लिहा. (२०)
 - १) सनियंत्रणाची तत्वे.
 - २) कर्मचारी विकासासाठी कार्याच्या मूल्यमापन प्रणाली चा उपयोग.
 - ३) “समन्वय संरचना” टिप.
 - ४) वकालतीचे विविध प्रकार.
 - ५) संपर्कजाळे आणि संयुक्त आघाडीतील फरक.
 - ६) “प्रशिक्षण चक्र” टिप लिहा.

[3710] – 405

M.S.W. (Semester – IV) Examination, 2010
SOCIAL WORK (New) (2008 Pattern)
FCW – 8 : Counselling : Theory and Practice

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

*N.B. : i) All questions are **compulsory**.
ii) Figures in **bracket** indicate marks.*

- I. Answer **any one** of the following in **500** words : (20)
- 1) Explain the areas of counselling in different set-ups.
 - 2) Describe the tools and techniques of counselling.
- II. Answer **any one** of the following in **500** words : (20)
- 1) Write a detail note on Counselling in Industrial set-up.
 - 2) Discuss various approaches in counselling.
- III. Answer **any two** of the following in **250** words **each** : (20)
- 1) Discuss-obstacles in counselling.
 - 2) Write an essay on "Need of child guidance clinic".
 - 3) Describe-counselling in domestic violence.
 - 4) Explain the attitude and values required for the counsellor.
- IV. Answer **any four** of the following in **100** words **each** : (20)
- 1) Importance of adoption counselling.
 - 2) Pre-marital counselling.
 - 3) Rational emotive behavior theory.
 - 4) Egan's approach.
 - 5) Humanistic approach in counselling.
 - 6) Divorce counselling.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
ii) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.
iii) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.

- I. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. (20)
- 1) निरनिराळ्या क्षेत्रातील (पार्श्वभूमिवर) समुपदेशनाची क्षेत्रे विशद करा.
 - 2) समुपदेशनाची साधने व तंत्रे स्पष्ट करा.
- II. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. (20)
- 1) औद्योगिक क्षेत्रातील समुपदेशन यावर टिपणी लिहा.
 - 2) समुपदेशनामधील विविध दृष्टीकोनाची चर्चा करा.
- III. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी २५० शब्दात लिहा. (20)
- 1) समुपदेशनातील अडथळ्यांची चर्चा करा.
 - 2) 'बालमार्गदर्शन केंद्राची गरज' यावर निबंध लिहा.
 - 3) कौटुंबिक हिंसाचारा संबंधित समुपदेशन विशद करा.
 - 4) समुपदेशनासाठी आवश्यक दृष्टीकोन व मूल्य विशद करा.
- IV. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी १०० शब्दात लिहा. (20)
- 1) दत्तकासाठी समुपदेशनाचे महत्व.
 - 2) विवाहपूर्व समुपदेशन.
 - 3) रॅशनल इमोटिव्ह बियेव्हिअर थियरी.
 - 4) इग्नसचा दृष्टीकोन.
 - 5) समुपदेशनातील मानवी दृष्टीकोन.
 - 6) घटस्फोटा संदर्भातील समुपदेशन.

[3710] – 408

M.S.W. (Semester – IV) Examination, 2010
SOCIAL WORK
MPSW – VIII : Development Perspective in Medical and Psychiatric
Social Work Practice
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Total Marks : 80

*N.B. : 1) All questions are compulsory.
2) Figures in **bracket** indicate marks.*

- I. Answer **any one** in **500** words : (20)
- 1) Write a detailed note on medical ethics in the present context.
 - 2) Discuss in detail the concept of behaviour change communication and strategies for the same.
- II. Answer **any one** in **500** words : (20)
- 1) Write a detailed note on supervisor student relationship and qualities needed in supervisor.
 - 2) Write an essay on disaster management.
- III. Answer **any two** in **250** words : (20)
- 1) Self evaluation.
 - 2) Importance of planning for study tour.
 - 3) Advocacy in the field of mental health.
 - 4) Plan of work in field work.
- IV. Answer **any four** in **100** words : (20)
- 1) Group conference.
 - 2) Campaign as a tool for advocacy.
 - 3) Orientation.
 - 4) Remedial supervision.
 - 5) Informed consent.
 - 6) Health education.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
ii) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.

१. खालीलपैकी एकाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : (२०)
 - १) सद्यस्थिती मध्ये वैद्यकीय नीति (medical ethics) यावर सविस्तर टीपा लिहा.
 - २) वर्तणूक बदलाबाबत संवाद संकल्पना स्पष्ट करून त्यासाठीच्या रणनीति (Strategies)– सांगा.
२. खालीलपैकी एकाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : (२०)
 - १) विद्यार्थी व पर्यवेक्षकाचे नाते यावर सविस्तर टीप लिहून पर्यवेक्षका मध्ये आवश्यक गुण कोणते ते लिहा.
 - २) 'आपत्ती व्यवस्थापन' यावर निबंध लिहा.
३. खालीलपैकी दोनांची उत्तरे २५० शब्दांत लिहा : (२०)
 - १) स्वमूल्य मापन.
 - २) शैक्षणिक सहलीसाठी नियोजनाचे महत्त्व.
 - ३) मानसिक आरोग्य क्षेत्रातील (Advocacy) पुरस्कार.
 - ४) क्षेत्रकार्यासाठी कामाचा आराखडा.
४. खालीलपैकी चारांची उत्तरे १०० शब्दांत लिहा : (२०)
 - १) गट परिषद - Group conference.
 - २) Advocacy समर्थन-पुरस्कार कार्यात मोहीम साधनाचा वापर.
 - ३) ओळख कार्यक्रम पूर्वतयारी.
 - ४) सुधारण्यासाठी पर्यवेक्षण - Remedial supervision.
 - ५) Informed consent - सूचना देऊन केलेले संमतीपत्र.
 - ६) आरोग्य शिक्षण.

[3710] – 412

M.S.W. (Semester – IV) Examination, 2010

SOCIAL WORK (2008 Pattern)

HRM – VI : Organisational Behaviour and Social Aspects in Industry

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

Instructions : 1) *All questions are compulsory.*

2) *Figures in **bracket** indicate marks.*

1. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
 - 1) Discuss the various dimensions of organisational behaviour and the emerging perspectives.
 - 2) Explain the various personality theories and its impact on performance.
2. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
 - 1) Discuss the frame work of perception and the factors affecting the perception of people.
 - 2) Draft a project proposal for CSR initiatives for a village have population of 1000 people. Draw the plan for 5 years programme.
3. Answer **any two** of the following in **250** words : **(20)**
 - 1) Write an essay on need, function, techniques and methods of employee counselling.
 - 2) Discuss the impact of stress on employees and management.
 - 3) Explain the displacement and sez issues.
 - 4) Write a note on quality of Work Life.

P.T.O.

4. Answer **any four** of the following in **100** words :

(20)

Write short notes on :

- 1) Team Building.
- 2) Socio-cultural environment in industry.
- 3) Attrition.
- 4) Values and ethics.
- 5) Power conflicts among groups.
- 6) Attitudes.

मराठी रूपांतर

सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.

२) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाच ग्राह्य धरावी.

१. कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा :

(२०)

- १) संस्थेतील वर्तणाचे विविध पैलू व त्याचे सद्यस्थितीतील दृष्टिकोण यावर चर्चा करा.
- २) व्यक्तिमत्त्वाचे सिद्धांत व त्याचे कार्यावर होणारे परिणाम विशद करा.

२. कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा :

(२०)

- १) दृष्टिकोणाचा आराखडा व त्याचे परिणामकारक घटक यांची चर्चा करा.
- २) उद्योगांची सामाजिक जबाबदारी संबंधीत आराखडा लिहा. एक गावातील १००० लोकवस्ती आहे, त्याकरिता पुढील पाच वर्षांचे नियोजन करा.

३. कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तरे २५० शब्दात लिहा :

(२०)

- १) कर्मचारी समुपदेशनाची गरज, कार्य, तंत्रे व पद्धती – निबंध लिहा.
- २) तणावाचे कामगार व व्यवस्थापनेवर होणारे परिणाम चर्चा करा.
- ३) विस्थापन व विशेष आर्थिक क्षेत्र समस्या यांची चर्चा करा.
- ४) कार्यजीवनाची गुणवत्ता टिप लिहा.

४. कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे १०० शब्दात लिहा :

(२०)

- १) गट बांधणी.
- २) सामाजिक-सांस्कृतिक वातावरण.
- ३) कंपनी सोडण्याचे प्रमाण.
- ४) मूल्य व मूल्यनिती.
- ५) गटांमधील सत्तावाद.
- ६) वृत्ती.

[3710] – 414

M.S.W. (Semester – IV) Examination, 2010
SOCIAL WORK (2008 Pattern)
HRM – VIII : Labour Economics and Indian Labour Problems

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

Instructions : 1) All questions are compulsory.
*2) Figures in **bracket** indicate **marks**.*

- I. Answer **any one** of the following in **500** words : **(20)**
- 1) Write an essay on productivity and efficiency and the factors affecting on it.
 - 2) Examine the impact of new economic and industrial policies on Labour in India.
- II. Answer **any one** in **500** words : **(20)**
- 1) Discuss the changing trends in employment market and need for multi-skilled employee.
 - 2) Describe the causes of Absenteeism and suggest the remedies to deal with it.
- III. Answer **any two** in **250** words : **(20)**
- 1) Write a note on Mathadi workers and their problems.
 - 2) Write a brief note on time and motion study.
 - 3) Examine the importance of labour economics for welfare of personnel.
 - 4) Write a note on Special Economic Zone (SEZ).

P.T.O.

IV. Answer **any four** in **100** words :

(20)

- 1) Problems of agricultural labour.
- 2) Brain drain and gain in India.
- 3) Labour turnover.
- 4) Concept of wage.
- 5) Factors of production.
- 6) Unemployment and its social effects.

मराठी रूपांतर

सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) कंसातील अंक गुण दर्शवितात.

३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.

१. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा :

(२०)

- १) उत्पादकता व कार्यक्षमता आणि त्यावर परिणाम करणारे घटक – निबंध लिहा.
- २) भारतातील आर्थिक व औद्योगिक धोरणांचा कामगारावरती होणाऱ्या परिणामांचे परीक्षण करा.

२. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा :

(२०)

- १) रोजगार क्षेत्रातील नवीन बदल आणि त्यासाठी आवश्यक असणाऱ्या कर्मचारी व्यक्तींमधील बहुकौशल्ये यावरती चर्चा करा.
- २) गैरहजेरीमागील कारणे स्पष्ट करा व गैरहजेरी कमी करण्यासाठी उपायांची चर्चा करा.

३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे २५० शब्दात लिहा :

(२०)

- १) माथाडी कामगार व त्यांच्या समस्यांवरती टिप लिहा.
- २) वेळ व गति अभ्यास (time and motion study) यावरती संक्षिप्त टिप लिहा.

३) श्रम अर्थशास्त्राचे कर्मचारी कल्याण या विषयामधील महत्व स्पष्ट करा.

४) विशेष आर्थिक क्षेत्र (SEZ) संकल्पना स्पष्ट करा.

४. कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे १०० शब्दात लिहा :

(२०)

१) शेतमजुरांच्या समस्या.

२) भारतातील बुद्धी गळति व परति (Brain drain and gain in India).

३) श्रमाची उलाढाल.

४) वेतन – संकल्पना.

५) उत्पादनामधील विविध घटक.

६) बेरोजगारी आणि त्याचे सामाजिक परिणाम.